

Inhoudstafel

Inleiding.....	5
1. Visie van het centraal kerkbestuur	7
1.1. Algemene bedenkingen	7
1.2. Herbestemming.....	8
1.2.1. Een religieuze of spirituele functie	8
1.2.2. Een profane functie	9
1.3. Nevenbestemming	10
1.4. Mogelijke structurele aanpassingen van kerkgebouwen	11
1.4.1. Horizontale splitsing	11
1.4.2. De doos in de kerk	11
1.4.3. Behouden of minimale aanpassing van het bestaande uitzicht van het kerkgebouw versus ingrijpende structurele ingrepen aan het buitenaanzicht	11
1.4.4. Bij- en aanbouwen.....	12
1.4.5. Slopen van een (gedeelte van een) kerkgebouw	12
1.5. Besluit	12
2. Situering.....	13
2.1. De gemeente Hamme	13
2.2. Het bisdom Gent – het dekenaat Sint-Niklaas.....	14
2.3. De parochies en kerkgebouwen in Hamme	15
3. Heilige Familiekerk	19
3.1. Beschrijving van het gebouw	19
3.1.1. Identificatie en juridische context	19
3.1.2. Cultuurhistorische waarde	19
3.1.3. Architecturale mogelijkheden	20
3.1.4. Bouwfysische toestand.....	22

3.2.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	22
3.3.	Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie	23
3.4.	Visie op toekomstig gebruik.....	24
3.4.1.	Knelpunten, potenties en aandachtspunten.....	24
3.4.2.	Visie op het toekomstig gebruik	24
3.4.3.	Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik.....	25
4.	Heilig Hartkerk	26
4.1.	Beschrijving van het gebouw	26
4.1.1.	Identificatie en juridische context	26
4.1.2.	Cultuurhistorische waarde	27
4.1.3.	Architecturale mogelijkheden	27
4.1.4.	Bouwfysische toestand.....	28
4.2.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	29
4.3.	Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie	30
4.4.	Visie op toekomstig gebruik.....	31
4.4.1.	Knelpunten, potenties en aandachtspunten.....	31
4.4.2.	Visie op het toekomstig gebruik	31
4.4.3.	Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik.....	32
5.	Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenenkerk.....	33
5.1.	Beschrijving van het gebouw	33
5.1.1.	Identificatie en juridische context	34
5.1.2.	Cultuurhistorische waarde	34
5.1.3.	Architecturale mogelijkheden	35
5.1.4.	Bouwfysische toestand.....	36
5.2.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	36
5.3.	Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie	37
5.4.	Visie op toekomstig gebruik.....	38

5.4.1.	Knelpunten, potenties en aandachtspunten.....	38
5.4.2.	Visie op het toekomstig gebruik	38
5.4.3.	Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik.....	39
6.	Sint-Annakerk.....	40
6.1.	Beschrijving van het gebouw	40
6.1.1.	Identificatie en juridische context	41
6.1.2.	Cultuurhistorische waarde	41
6.1.3.	Architecturale mogelijkheden	42
6.1.4.	Bouwfysische toestand.....	43
6.2.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	44
6.3.	Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie	45
6.4.	Visie op toekomstig gebruik.....	46
6.4.1.	Knelpunten, potenties en aandachtspunten.....	46
6.4.2.	Visie op het toekomstig gebruik	47
6.4.3.	Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik.....	47
7.	Sint-Jozefkerk	48
7.1.	Beschrijving van het gebouw	48
7.1.1.	Identificatie en juridische context	49
7.1.2.	Cultuurhistorische waarde	49
7.1.3.	Architecturale mogelijkheden	50
7.1.4.	Bouwfysische toestand.....	51
7.2.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	52
7.3.	Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie	53
7.4.	Visie op toekomstig gebruik.....	54
7.4.1.	Knelpunten, potenties en aandachtspunten.....	54
7.4.2.	Visie op het toekomstig gebruik	54
7.4.3.	Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik.....	55

8. Sint-Martinuskerk.....	56
8.1. Beschrijving van het gebouw	56
8.1.1. Identificatie en juridische context	57
8.1.2. Cultuurhistorische waarde	57
8.1.3. Architecturale mogelijkheden	58
8.1.4. Bouwfysische toestand.....	59
8.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	60
8.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie	61
8.4. Visie op toekomstig gebruik.....	62
8.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten.....	62
8.4.2. Visie op het toekomstig gebruik	62
8.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik.....	63
9. Sint-Pietersbandenkerk	64
9.1. Beschrijving van het gebouw	64
9.1.1. Identificatie en juridische context	64
9.1.2. Cultuurhistorische waarde	65
9.1.3. Architecturale mogelijkheden	66
9.1.4. Bouwfysische toestand.....	67
9.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving.....	67
9.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie	68
9.4. Visie op toekomstig gebruik.....	70
9.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten.....	70
9.4.2. Visie op het toekomstig gebruik	71
9.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik.....	71
10. Conclusie.....	72
11. Bibliografie	74

12. Addendum bij Kerkenbeleidsplan Hamme

Inleiding

De conceptnota “Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk” van de toenmalige Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur Geert Bourgeois uit 2011 schetste een duidelijk beeld van de problematiek met betrekking tot het beheer en het gebruik van de talrijke parochiekerken.

Het grote historisch gegroeide aantal parochiekerken (meer dan 1800 in Vlaanderen), vaak met een aanzienlijke culturele en historische betekenis, contrasteert steeds meer met de toenemende secularisering. Aan de wekelijkse mis neemt nog ongeveer 5% van de bevolking deel en de tendens blijft dalend. Er werd ook vastgesteld dat steeds meer kerken, o.a. door een tekort aan vrijwilligers en een toenemend risico op vandalisme of diefstal, gesloten blijven voor het publiek buiten de reguliere erediensten en andere plechtigheden.

Dit dalende gebruik staat haaks op de toenemende noodzakelijke inspanningen voor beheer, onderhoud en renovatie of restauratie van de kerkgebouwen, en dit zowel door de vaak complexe regelgeving als door de financiële consequenties. Heel wat kerkfabrieken hebben steeds meer moeite om de nodige vrijwilligers aan te trekken, van wie bovendien steeds meer deskundigheid verwacht wordt. Ook het teruglopend aantal priesters maakt het de kerkelijke overheid steeds moeilijker om in alle parochiekerken een kwaliteitsvolle werking te blijven verzekeren.

Nadenken over de toekomst van de parochiekerken is dus veel meer dan een financiële discussie. Nadenken over de toekomst van de parochiekerken hangt samen met de pastorale visie van de kerkelijke overheid, de zorg voor ons erfgoed, de praktische en financiële beheersbaarheid van de gebouwen en de bestending of versterking van de maatschappelijke betrokkenheid van de bevolking. In dit kader is ook het sluiten van sommige kerken een moeilijke maar verdedigbare keuze. Het opent mogelijkheden voor herbestemming met vaak een grote maatschappelijke meerwaarde en het maakt het resterende patrimonium en de eredienstwerking op die plekken beter beheersbaar.

Het opmaken van een beleidsvisie voor het kerkenpatrimonium is een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van lokale kerkelijke en burgerlijke overheden.

In Hamme werd op basis van het pastorale plan een toekomstvisie voor de ‘nieuwe parochie’ uitgestippeld. Na een werkjaar (2015-2016) van intens vergaderen met een taakgroep uit het dekenaat Sint-Niklaas, de stuurgroep van het oude dekenaat Hamme, en op basis van de informatie verleend door alle parochieploegen in de loop van dat werkjaar, lichtte deken Raf Vermeulen op 23 juni 2016 deze toekomstvisie toe voor alle kerkraden en parochieploegen van de nieuw te vormen parochie ‘Hamme-Waasmunster’. Voor een aantal kerken betekent dit een uitdovend karakter: Heilige Familiekerk, O.L.V.-Hulp der Christenenkerk, Sint-Annakerk en Sint-Jozefkerk. Voor geen enkele kerk werd reeds een herbestemmingstraject opgestart. De volgende jaren moet men een concrete oplossing trachten te formuleren, rekening houdende met het gebouw zelf, zijn ruimtelijke context en maatschappelijke noden of verwachtingen.

De beleidsvisie beperkt zich echter niet tot de kerken met uitdovend karakter. Ook voor de kerken die hun eredienstfunctie, al dan niet met weekendviering, behouden werd gezocht naar mogelijkheden voor valorisatie of medegebruik, en dit uiteraard rekening houdend met het gebouw en de betrokken vrijwilligers.

Aan dit document ging een uitvoerige overlegronde vooraf. De individuele kerkfabrieken werden bevraagd in de periode mei-juni 2017. Dit leidde tot een eerste overzicht van mogelijkheden, verwachtingen en knelpunten voor het gehele kerkenpatrimonium. Ook ambtenaren uit diverse sectoren en de cultuurraad werden bevraagd, vooral maar niet uitsluitend met het oog op cultureel medegebruik of toeristische mogelijkheden. Hieruit werden prioriteiten en ambities gedestilleerd voor specifieke kerken in relatie tot de andere kerken op het grondgebied.

Het ontwerpplan werd teruggekoppeld naar de kerkfabrieken, het gemeentebestuur en de culturele actoren in de periode oktober 2017-november 2017 en kan na diverse aanpassingen en verfijningen rekenen op een ruim draagvlak, noodzakelijk voor de stapsgewijze realisatie van de ambities.

1. Visie van het centraal kerkbestuur

1.1. Algemene bedenkingen

Centrale kerkbesturen ontwikkelen gelijkaardige visies omtrent de opmaak van kerkenbeleidsplannen. Aangezien Hamme tot het nieuwe dekenaat Sint-Niklaas, zullen ook de visies van de centrale kerkbesturen binnen dit nieuwe dekenaat niet of nauwelijks van elkaar verschillen. Het centraal kerkbestuur van Hamme heeft de ontwikkelde visie van het centraal kerkbestuur te Sint-Niklaas dan ook gebruikt en aangepast volgens de noden van de gemeente Hamme.

Het opstellen van een kerkenbeleidsplan over meerdere jaren is geen sinecure, vermits er rekening moet gehouden worden met de niet-gekende beschikbare financiële middelen over verschillende jaren, de juridische en financiële gevolgen van gebruik van kerkgebouwen, met de steeds sneller wijzigende wetgeving en met het financieel beleid van de verschillende overheden in dit land.

Voor de kerkgebouwen die niet meer gebruikt zullen worden voor de eredienst moet nagedacht worden over de herbestemming of sloop van die gebouwen. De eerste vraag daarbij is of een kerkfabriek zelf het initiatief gaat nemen tot herbestemming of dat geopteerd wordt voor een verkoop van het gebouw waarbij de problematiek van de herbestemming bij de nieuwe eigenaar komt te liggen.

Wat de herbestemming en dus het sluiten van kerken betreft blijkt uit studies dat niemand de sacraliteit van een kerkgebouw ontkent. Beslissen of en welk kerkgebouw gedesaffecteerd zal worden, is moeilijk. De uiteindelijke beslissing zal voor de plaatselijke gemeenschap altijd hard aankomen. De emotionele waarde van een gebouw kan in overweging worden genomen, het uiteindelijke oordeel mag niet gestoeld zijn op emotionaliteit.

Bij een toekomstplanning moet rekening gehouden worden met:

- een dalende kerkgang, die een minder frequent gebruik van een kerkgebouw voor de eredienst betekent;
- het relatief groot aantal occasionele kerkbezoekers bij religieuze feesten en overgangsrituelen. Deze randkerkelijken kunnen als volwaardige leden van de kerkelijke gemeenschap de Kerk uitdagen in het ontwikkelen van een Kerk die actueel en in de wereld is ingebed;
- het feit dat onkerkelijkheid niet hetzelfde als ongodsdienstigheid is. Het blijkt dat vele onkerkelijken nog steeds openstaan voor het religieuze en in een transcendente werkelijkheid geloven;

- het feit dat het kerkgebouw nog steeds wordt ervaren als een sacrale plaats. Het is een van de weinige plaatsen waar men voor een religieuze overtuiging kan uitkomen. De groep van mensen die een kerkgebouw betreedt, is ruimer dan de kerkbetrokken katholieken. Als sacrale plaats kunnen vele mensen die zich enigszins godsdienstig noemen er zich door aangesproken weten.

Uit onderzoek blijkt verder dat kerken in dorpscentra die voornamelijk voor administratieve en winkelfuncties worden gebruikt doorlopend worden bezocht. Dit kan een positief effect hebben op de doordeweekse kerkgang. De kerk is dan ook bij uitstek de plaats om even uit de drukke en zakelijke wereld te stappen.

Kerken in woonkernen worden minder frequent bezocht doorheen de week. De relaties hier zijn anders. Er is minder anonimiteit en relaties zijn ook duurzamer. De kerk is dan ook een plaats van samenkomst van de gemeenschap.

Omwille van tal van redenen is het blijven gebruiken van kerken vanuit pastoraal oogpunt zeker en rationeel te verantwoorden:

- de subjectieve gehechtheid aan een bepaalde kerk, het mobiliteitsvraagstuk voor een aantal kerkgangers en het afhaken van de groep van sociaal en economisch zwakkeren;
- het feit dat grotere entiteiten met daarin een beperkt aantal kerken de gemeenschap doen vergroten. De parochiewerking en -pastoraal krijgen bijgevolg een groter draagvlak.

De identiteit van het kerkgebouw vereist in zekere zin dat de deuren openstaan. Het bezoek van toeristen, die kerken bezoeken omwille van hun culturele en historische waarde, als de mensen die even rust en stilte komen zoeken, zijn een unieke kans voor de Kerk om te getuigen en haar boodschap te verkondigen. Tevens kan dit een verantwoording van het gebruik van kerken zijn naar samenleving en overheid toe.

1.2. Herbestemming

Een dilemma bij het vinden van een nieuwe bestemming voor een kerkgebouw is dat duurzame functies vaak ook het meest ingrijpend zijn zowel in fysiek opzicht, voor de ruimtelijke beleving van het interieur, als voor het exterieur. Herbestemming veronderstelt dus verbouwing of aanpassing aan de nieuwe bestemming. In sommige gevallen zal zelfs een bestemmingswijziging van de plannen moeten gebeuren. De nieuwe bestemming kan verschillende vormen aannemen:

1.2.1. Een religieuze of spirituele functie

Deze nieuwe bestemmingen sluiten nauw aan bij de bestemming van het kerkgebouw als gebedsruimte. Dit neemt niet weg dat sommige herbestemming moeilijker liggen dan ander

- Overdracht of verkoop aan andere christelijke Kerken of religieuze gemeenschappen
- Overdracht of verkoop aan niet-christelijke gemeenschappen
- Oecumenisch gebruik van het kerkgebouw
- Andere religieuze bestemmingen: stiltecentra, rouwcentra en columbarium

Een stiltecentrum is een besloten ruimte waarin mensen zich kunnen terugtrekken om te bidden, te mediteren of om gewoon even stil te zijn, die meestal door een al dan niet commerciële organisatie gerund worden. Een beperkt aanbod aan mediterende activiteiten en de nodige overnachtingsfaciliteiten worden voorzien in een kader van rust en eenvoud. Een kerkgebouw dat verleden en toekomst in het heden verbindt kan dan ook een geschikte plaats zijn voor een rouwcentrum, al kan de confrontatie met de blijvende christelijke identiteit van een kerkgebouw sommige mensen ook afschrikken. Het inrichten als columbarium voor asurnen behoort ook tot de mogelijkheden, soms met behoud van de kerkelijke functie.

1.2.2. Een profane functie

- Culturele functie (musea, bibliotheek, archief of documentatiecentrum, concertzalen of theaters, polyvalente culturele ruimten)

Probleem is dat het in de meeste kerken ontbreekt aan nevenruimten die kunnen ingericht worden voor sanitair, onthaal, administratie en kledkamers. De verwarming van de ruimte tijdens de wintermaanden is kostelijk, net als het onderhoud. Bovendien dienen er vaak verbeteringen aan de akoestiek te gebeuren. Tot slot is de parkeergelegenheid vaak zeer beperkt.

- Gemeenschapsfunctie - Zorg en sociaal maatschappelijk gebruik (sociale bestemming, brandweerkazerne, fietsenstalling, sportcomplex, turnzaal van een school, zwembad, buurtcentrum, sociale kruidenier)

Met de kerk als wijkcentrum, zorgcentrum of centrum voor sociaal-maatschappelijke functies behoudt de buurt een bindend element met een sterke identiteit. Deze functies (of een combinatie daarvan) bevestigen de symboolwaarde die een kerk voor een dorp of buurt heeft. Het zijn bestemmingen die functioneel in het verlengde van het kerkelijk gebruik liggen. Hergebruik ten behoeve van sociaal-maatschappelijke en zorgfuncties heeft het voordeel dat de gemeente een grote rol in het proces kan hebben en makkelijker kan bijdragen in de uitvoerings- en exploitatiekosten. Ruimtes kunnen intact blijven voor minder intensief, dus minder rendabel gebruik. In een aantal gevallen kan ook een gedeelte van het gebouw een religieuze functie behouden.

- Woonfunctie.
Een keuze voor woonfunctie zal het meest ingrijpend zijn zowel in fysiek opzicht, als voor de ruimtelijke beleving van het interieur en voor het exterieur. De bouwheer wil liefst maximaal rendement en dus een maximale benutting van het volume. Meestal zijn grondige verbouwingen noodzakelijk.
- Commerciële functie (restaurant, dancing, winkels en woningen, supermarkt en woningen, Oosterse bazar, architectenbureau, bloemenwinkel, een kinderspeelpaleis, een staalconstructiebedrijf, een sauna, een

meubelrestauratiewerkplaats, een schoenwinkel, een winkel met schildersartikelen en horeca-etablisementen)

Bedrijven beschikken vaak over voldoende kapitaal om een voormalig kerkgebouw te herbestemmen en te onderhouden. Zij kunnen geïnteresseerd zijn in centraal gelegen grote ruimten of een prestigieuze locatie voor hun toonzaal of bureaus.

De mogelijkheden en de toelaatbaarheid van deze herbestemming zullen veelal afhangen van het feit of de identiteit van het gebouw benadrukt zal worden, dat de oorspronkelijke identiteit “verwijderd” wordt of dat deze in de mate van het mogelijke behouden blijft. De wijze van herbestemmen hoeft niet per se gekoppeld te zijn aan de nieuwe functie.

De meest betwiste herbestemmingen zijn de herbestemmingen met een commercieel oogpunt die het karakter van de ruimte willen bewaren en benadrukken. Een commerciële functie lijkt voor velen in ieder geval niet verenigbaar met de oorspronkelijke bestemming van het gebouw.

Er bestaan ook herbestemmingen die helemaal geen rekening hebben gehouden met de eigenheid van het kerkgebouw, noch wat betreft haar voormalig religieuze functie, noch wat betreft haar architectuur. Zo hebben kerken als opslagplaats of garage gefungeerd. Enkel de oppervlakte of het volume van deze gebouwen is van belang.

Kantoorfuncties bieden, anders dan woonfuncties, het voordeel dat met transparante ruimtescheidingen gewerkt kan worden, wat de beleefbaarheid van het interieur aanzienlijk vergroot... Daar tegenover staat dat het gebouw minder toegankelijk zal zijn voor een breed publiek. Een gedeelte van het gebouw kan gebruikt worden voor gemeenschappelijke doeleinden: ontvangsten, vergaderingen maar ook verhuur aan derden (lezingen, buurtbijeenkomsten, ...). De noodzaak van parkeermogelijkheden kan een probleem vormen.

1.3. Nevenbestemming

In tegenstelling tot kerken in het centrum van de gemeente blijven kerken in buitenwijken en op het platteland vaak een unieke positie vervullen, ook al zijn er maar weinig gelovigen die de eucharistie komen vieren. Bij verminderd gebruik van de kerk stelt zich de vraag of op andere tijdstippen de ruimte niet voor andere doeleinden kan worden aangewend. Hierin kunnen we twee vormen onderscheiden:

- de kerken die over een aparte ruimte beschikken waar de vieringen in plaatsvinden en andere nevenruimten waar andere activiteiten kunnen plaats vinden;
- de kerken waar in dezelfde ruimte een eucharistie wordt gevierd en op een ander moment bijvoorbeeld een harmonie repetitie houdt.

Nevenbestemmingen kunnen ervoor zorgen dat er een breder sociaal draagvlak ontstaat voor het kerkgebouw en dat de kosten die de gemeente eventueel moet overnemen beter verteerbaar zijn.

Nadelen kunnen bestaan uit: beschadigingen, voorzien van goed onderhouden sanitair en stroomvoorzieningen, de verwarring die zou kunnen ontstaan tussen de identiteit van het gebouw als cultusplaats en deze van bijvoorbeeld concertzaal.

Er zijn ook juridische problemen. De belangrijkste daarvan is dat het Belgisch recht voorschrijft dat gebouwen die tot het openbaar domein behoren, en dat is zo voor de meeste parochiekerken, enkel een nevenbestemming kunnen krijgen als deze de openbare bestemming niet in het gedrang brengt. Daarenboven is openbaar domein onverhandelbaar. Dit heeft tot gevolg dat een niet-gedesaffekteerde kerk niet enkel niet verkocht kan worden, maar tevens officieel niet kan worden verhuurd.

1.4. Mogelijke structurele aanpassingen van kerkgebouwen

Ook de wijze waarop het kerkgebouw heringericht kan worden, is belangrijk.

1.4.1. Horizontale splitsing

Bij horizontale splitsing krijgt de kerk één of meerdere extra verdiepingen, zodat een lage begane grond en een hoge ruimte op de verdieping ontstaan. De verschillende vloeroppervlakken kan voor diverse functies gebruikt worden. De gewijzigde proporties beïnvloeden de beleving van de kerkruimte wel, maar minder ingrijpend dan bij verticale splitsing. De kerkruimte wordt minder hoog, maar de gewelven blijven vanaf de nieuwe vloer volledig zichtbaar,

1.4.2. De doos in de kerk

In dit geval wordt een vrijstaande constructie gebouwd (een 'doos'). De gewelven en eventuele zijbeuken blijven vrij, evenals het koor, dat voor bijzondere doeleinden gebruikt kan worden (diensten, vergaderingen, ...). Fysiek wordt het gebouw nergens aangetast. Deze variant biedt als voordeel dat technische voorzieningen geheel in de inbouw kunnen worden ondergebracht. Deze optie kan toelaten dat een gebouw voor verschillende doeleinden gebruikt wordt.

1.4.3. Behouden of minimale aanpassing van het bestaande uitzicht van het kerkgebouw versus ingrijpende structurele ingrepen aan het buitenaanzicht

De herinrichting van een kerkgebouw bepaalt of het bestaande uitzicht van een gebouw al dan niet behouden blijft. Door het bestaande uitzicht van het kerkgebouw te behouden, blijft de historische referentie naar het gebouw behouden. Door een ingrijpende structurele wijziging van het uitzicht is er slechts een zwakke historische referentie.

1.4.4. Bij- en aanbouwen

Het koppelen van de herbestemming aan een herontwikkeling van de directe omgeving of van een hele wijk, kan de financiële en ruimtelijke druk op het kerkgebouw doen afnemen. Door één begroting voor het geheel te voorzien (herbestemming en herontwikkeling) kan een programma gerealiseerd worden dat anders niet haalbaar zou zijn. Op dezelfde manier is het soms mogelijk om bij of aan de kerk een nieuwbouw te realiseren. De nieuwbouw kan met het kerkinterieur verbonden worden, maar door bijvoorbeeld het gebruik van een glazen tussenruimte aan de buitenzijde lijken beide gebouwen van elkaar los te staan. In sommige gevallen kan zo een kleine gebedsruimte behouden blijven.

1.4.5. Slopen van een (gedeelte van een) kerkgebouw

Het is niet uitgesloten dat geen van voormelde oplossingen mogelijk is. Dan zal enkel de sloop overblijven. Maar alvorens die optie te weerhouden is het aangewezen te onderzoeken of een gedeeltelijk sloop een oplossing biedt. In Nederland werd bijvoorbeeld in het overgebleven deel van de kerk een wijkcentrum annex verenigingsgebouw gevestigd, terwijl de veel kleinere sacristie als een intieme gebedsruimte werd ingericht.

1.5. Besluit

Wil men voorkomen dat binnen dit en twintig jaar plots de kerkgebouwen massaal te koop staan en hen een commerciële bestemming boven het hoofd hangt, dan moet nu de nodige tijd uitgetrokken worden om tot een degelijke en duurzame neven- en/of herbestemming van een kerkgebouw te komen. Deze oefening is noch eenvoudig, noch vrijblijvend. Het verminderen van het aantal kerkgebouwen als kerkgebouw, of het voorzien van een aantal nevenbestemmingen leidt niet automatisch tot minder (financiële) lasten voor de gemeenschap.

Tevens moeten, in overeenstemming met de wetgeving, zoveel mogelijke opties open blijven om kerkgebouwen op een verantwoorde wijze te herbestemmen. Zo kan bijvoorbeeld een wijziging van de stedenbouwkundige bestemming van het gebouw noodzakelijk zijn.

Hamme, 26 juli 2017

Het centraal kerkbestuur Hamme

Philippe De Ridder, voorzitter
Bart Lammens, bisschoppelijk afgevaardigde
Norbert Wuytack, secretaris-expert
Louis De Mulder, lid
Ann Roegiers, lid
Marijke Van Puyenbroeck, lid

2. Situering

2.1. De gemeente Hamme

Hamme is één van de 65 gemeenten van de provincie Oost-Vlaanderen en maakt deel uit van het arrondissement Dendermonde. Door zijn centrale ligging is Hamme slechts op een boogscheut verwijderd van een aantal belangrijke steden zoals Antwerpen (20 min.), Gent (30 min.) en Brussel (40 min.). De gemeente wordt doormidden gesneden door de gewestweg N41, die de latere verbindingsweg zou moeten worden tussen de E17 in Sint-Niklaas en de E40 in Aalst. Een andere belangrijke verkeersader is de gewestweg N446 die de E17 in Waasmunster met Grembergen en Dendermonde verbindt.

Fig. 2.1 Provincie Oost-Vlaanderen

Het aantal inwoners in de gemeente groeide heel gestadig. In 1948 telde de gemeente 16.468 inwoners. In 1976, vlak voor de fusie, telden we 18.253 inwoners. In 1977 is Hamme gefusioneerd met Moerzeke. Vandaag wonen er 24.702 inwoners in de gemeente (cijfergegevens van 01/01/2016) die als volgt zijn onderverdeeld: 5.617 (0 – 19 jaar), 14.366 (20 – 64 j) en 4.719 (+ 65 jaar). 997 inwoners zijn van vreemde origine (Europees of niet-Europees).

2.2. Het bisdom Gent – het dekenaat Sint-Niklaas

Op 15 augustus 2016 werden in het bisdom Gent bij bisschoppelijk decreet 10 nieuwe dekenaten opgericht. De tien nieuwe dekenaten vervangen de 34 bestaande dekenaten (waaronder het dekenaat Hamme). In deze nieuwe dekenaten worden ‘nieuwe parochies’ uitgebouwd. Het oude dekenaat Hamme (alle parochies in de gemeenten Hamme en Waasmunster) behoort sinds 15 augustus 2016 tot het dekenaat Sint-Niklaas.

Fig. 2.2 Bisdom Gent met aanduiding van de nieuwe dekenaten

Tijdens de werkjaren 2016-2017 en 2017-2018 wordt volop gewerkt aan de concrete invulling van de ‘nieuwe parochie’. Naast een vermindering van het aantal dekenaten werd eveneens beslist om het aantal parochies te reduceren tot 43. Hamme zal behoren tot de nieuw te vormen parochie ‘Hamme-Waasmunster’.

In het bisdom Gent spreken we over de **parochiekerk** en over **kerken**. De parochiekerk is het hart van de nieuwe parochie. In welke kerken op zondag de eucharistie gevierd wordt, wordt bepaald in het pastorale plan. Andere kerkgebouwen die niet herbestemd worden, behouden vanzelfsprekend hun liturgische functie.

2.3. De parochies en kerkgebouwen in Hamme

De gemeente Hamme is op dit ogenblik nog onderverdeeld in 7 parochies:

- de Heilige Familieparochie met kerkgebouw in de Petrus Van der Jeugdlaan;
- de Heilig Hartparochie met kerkgebouw in de Zouavenstraat;
- de O.L.V.-Hulp der Christenenparochie met kerkgebouw in de Zoggestraat;
- de Sint-Annaparochie met kerkgebouw in de Sint-Annastraat;
- de Sint-Jozefparochie met kerkgebouw in op de Ganzenberg;
- de Sint-Martinusparochie met kerkgebouw op het Dorp;
- de Sint-Pietersbandenparochie met kerkgebouw op het Marktpllein.

De toekomst van deze kerkgebouwen staat beschreven in dit kerkenplan. Dat is het resultaat van een overleg tussen de pastorale verantwoordelijken (parochieploeg, dekenale ploeg), de kerkfabrieken, het centraal kerkbestuur en de burgerlijke (subsidiërende) overheid. Het wordt goedgekeurd door de bisschop en nadien door de gemeenteraad. Het geeft aan welke kerken hun liturgische functie behouden, welke voor nevenbestemming in aanmerking komen en welke aan de eredienst onttrokken zullen worden (herbestemming).

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 2.3 Heilige Familiekerk

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 2.4 Heilig Hartkerk

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 2.5 O.L.V. – Hulp der Christenenkerk

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 2.6 Sint-Annakerk

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 2.7 Sint-Jozefkerk

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 2.8 Sint-Martinuskerk

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 2.9 Sint-Pietersbandenkerk

Alle kerkgebouwen liggen op een relatief beperkte afstand t.o.v. elkaar. Op basis van Google-maps werden de afstanden tussen de verschillende kerkgebouwen opgenomen in onderstaande tabel.

	Heilige Familiekerk	Heilig Hartkerk	O.L.V. – Hulp der Christenenkerk	Sint-Annakerk	Sint-Jozefkerk	Sint-Martinuskerk	Sint-Pietersbandenkerk
Heilige Familiekerk		3,3 km	5,4 km	11,0 km	5,9 km	2,7 km	2,4 km
Heilig Hartkerk	3,3 km		3,3 km	4,9 km	7,0 km	4,5 km	1,8 km
O.L.V. – Hulp der Christenenkerk	5,4 km	3,3 km		4,7 km	8,2 km	7,9 km	5,0 km
Sint-Annakerk	11,0 km	4,9 km	4,7 km		11,9 km	11,6 km	5,9 km
Sint-Jozefkerk	5,9 km	7,0 km	8,2 km	11,9 km		3,6 km	6,7 km
Sint-Martinuskerk	2,7 km	4,5 km	7,9 km	11,6 km	3,6 km		4,2 km
Sint-Pietersbandenkerk	2,4 km	1,8 km	5,0 km	5,9 km	6,7 km	4,2 km	

Tabel 1 Afstand tussen de kerkgebouwen in Hamme

Het kerkenbeleidsplan voor de gemeente Hamme zal voor elk kerkgebouw afzonderlijk een beschrijving geven waarin naast de correcte identificatie en de juridische context eveneens de cultuurhistorische waarde, de architecturale mogelijkheden en de bouwfysische toestand worden aangegeven. Tevens situeren we elk kerkgebouw in zijn ruimtelijke omgeving en geven we het actuele gebruik / functie weer. Tenslotte trachten we een visie op het toekomstig gebruik te formuleren.

Gelet op het feit dat in de reorganisatie van het parochielandschap in het bisdom Gent een nieuwe parochie Hamme-Waasmunster wordt gecreëerd, zal dit kerkenbeleidsplan ook raakvlakken hebben met het kerkenbeleidsplan van de gemeente Waasmunster. Op basis van het pastorale plan, uiteengezet door deken Raf Vermeulen op 23 juni 2016 voor alle kerkraden en parochieploegen, zal in de toekomst slechts 1 priester actief zijn in de 'nieuwe parochie' Hamme-Waasmunster. Hieruit vloeit voort dat in de nieuwe parochie op termijn slechts 3 weekendvieringen gepland zullen worden, waarvan er 2 doorgaan op het grondgebied van de gemeente Hamme en 1 op het grondgebied van de gemeente Waasmunster. De Sint-Pietersbandenkerk in Hamme wordt de **parochiekerk** van de nieuwe parochie, de Sint-Martinuskerk in Moerzeke en de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Waasmunster zullen als **kerk** nog een weekendviering aanbieden. Dit neemt niet weg dat één of meerdere kerken nog voor andere sacramentele functies gebruikt kunnen worden.

3. Heilige Familiekerk

3.1. Beschrijving van het gebouw

Fig. 3.1 Heilige Familiekerk – buitenzijde

3.1.1. Identificatie en juridische context

Adres:	Petrus Van der Jeugdlaan 20 – 9220 Hamme
Eigenaar:	Kerkfabriek Heilige Familie
Kadaster:	Hamme 2 ^{de} afd, sectie A, nr. A1878/x
Oppervlakte volgens kadaster:	25 a 43 ca (gebouw)
Bouwjaar:	1971
Bescherming:	inventaris bouwkundig erfgoed ID 85482 geen bescherming als monument vaststelling als bouwkundig erfgoed sinds 05-10-2009
Statuut binnen het pastorale plan:	uitdovend karakter

3.1.2. Cultuurhistorische waarde

De Petrus Van der Jeugdlaan werd aangelegd als onderdeel van de nieuwe weginfrastructuur bij de grootschalige woninguitbreiding in de periode 1947 – 1960 tussen Broekstraat en het gemeentecentrum op de Oostkouter, een oostelijke buitenwijk van Hamme. Binnen deze wijk werd in 1956 de Heilige Familiekerk gesticht (K.B. van 23.07.1956). Voor deze nieuwe parochie werden de nodige gebouwen gecentraliseerd gepland op het einde van de Petrus Van der Jeugdlaan, op een terrein tussen Dokter H. Hyleboslaan en Pater Vertentenstraat.

Eerst werd een voorlopige kerk gebouwd (1955 – 1956). In 1959 volgde de bouw van een vrijstaande pastorie (nummer 38) op het einde van de straat en dit volgens de plannen (1955) van architect Lucien Van Kerckhove (Lokeren) met het voorkomen van een vrij traditioneel opgevatte villawoonst. Achter de aanvankelijke noodkerk werd ook een katholiek wijkschooltje gebouwd (1962).

De huidige parochiekerk Heilige Familie kwam tot stand op een daartoe vrij gehouden perceel tussen de pastorie en de voorlopige kerk van de H. Familieparochie. De nieuwe kerk werd gebouwd volgens plannen van 1970 naar ontwerp van de architecten Jean Van den Bogaerde, Jos Van Driessche, Lucien Van Kerckhove. Het werk aan de kerk startte in oktober 1971 en de symbolische eerste steen werd gelegd op 4 december 1971. Op 2 december 1972 werd de kerk ingewijd.

De stijl van de kerk is een modernistische zaalkerk. De diepe voortuin is door onderbroken lage en hogere muren afgebakend. Aan de straatzijde links verhoogd tot een kleine campanile en rechts voorzien van een modern kruis naast de brede oprit die deels door muren geflankeerd is. Deze buitenruimte vormt als overgangszone zowel visueel als structureel een eenheid met het architecturale concept van de kerk. De kerk heeft geen toren.

De ruime bidplaats heeft vrijwel gesloten bakstenen wanden en een met hout beklede zoldering. De kruising van de drie armen is ingenomen door een breed verhoog voor het volledig in de publieksruimte geïntegreerde sanctuarium met altaar. Het is een sfeervolle ruimte door de indirecte lichtinval via langsheen de wanden boven de zoldering geplaatste bovenlichten. Voorts zijn er een beperkt aantal diverse wanddoorbrekingen voorzien van een ensemble van zeer expressieve moderne glas-in-loodramen in overwegend warme tinten van Bert Vonk, waaronder een hoog geplaatst lang bandvenster (1974). Een glasraam in de aanvankelijke doopkapel, in het koor en vijf aan de hoek van de kruisweggang en oostelijke zijbeuk, allen naar ontwerp van Bert Vonk.

Het meubilair (altaar, tabernakel, doopvont), kruisweg en heiligenbeelden (Heilige Familie, Onze-Lieve-Vrouw en Christus aan het kruis) zijn ook uitgevoerd naar ontwerp van Bert Vonk.

3.1.3. Architecturale mogelijkheden

Het is een functioneel hedendaags kerkgebouw opgevat als een publieksruimte en ontmoetingsplaats met een afgesloten karakter. Strakke constructie in baksteen- en betonbouw met verspringende platte daken. Samengesteld uit elementaire geometrische volumes tot een vrij compact geheel met een sterk structurele samenhang.

De eigenlijke bidruimte in T-vorm vormt een hoog en zeer gesloten volume, voorafgegaan door aaneensluitende lagere ruimten met diverse

circulatiemogelijkheden en meerdere interne toegangen. Deze ruimte kan opgesplitst worden in 3 delen.

Naast de liturgische ruimte, bevat het kerkgebouw een portaal dat zich bevindt zich een vooruitspringende vergaderruimte die tevens dienst kan doen als winterkapel. Verder zijn er de sacristie (achter de patio), een U-vormige foyer (pandgang), een sanitaire ruimte, 3 opbergruimtes en een kelder.

Fig. 3.2 Heilige Familiekerk – binnenzijde

Tenslotte is er een omgang rond een kleine patio die als buitenruimte binnen de geslotenheid van het gebouw werd geïntegreerd.

De stoelen in de centrale kerkruimte werden in 3 blokken rond het altaarpodium geplaatst. Het is een open kerkgebouw (omwille van de zichtbaarheid (geen pilaren)). De kerkruimte wordt goed onderhouden en is gemakkelijk te verwarmen.

De kerk is toegankelijk voor mensen met een beperking (vb. rolstoelen, ...) maar aparte sanitaire voorzieningen zijn voor hen niet voorhanden.

Uitbreidingen aan de buitenzijde zijn beperkt mogelijk. Aan de voorzijde van het gebouw werden enkele parkeerplaatsen en een vrije ruimte met groenaanleg voorzien.

3.1.4. Bouwfysische toestand

In 2015 werden onderhoudswerken uitgevoerd aan het dak van de kerk als gevolg van stormschade. Gelet op de constructie van de kerk blijkt het dak een pijnpunt te zijn.

3.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Fig. 3.3 Kadasterplan en ligging Heilige Familiekerk

De kerk situeert zich op het einde van de Petrus Van der Jeugdlaan en grenst achteraan aan de Dokter H. Hyleboslaan, te midden van een woonwijk uit de jaren 1950. Op wandelafstand bevinden zich de oude pastorie die momenteel dienst doet als parochiaal secretariaat en vergaderruimte, de kleuter- en basisscholen en het parochiehuus met de parochiezaal.

Er is een beperkte parkeermogelijkheid voor auto's rondom de kerk (10-tal). De kerk is niet bereikbaar via het openbaar vervoer. Aangezien de kerk niet over een toren beschikt en een hoogte heeft van maximum 2 bouwlagen, vervult ze geen bakenfunctie of referentiepunt in de wijk.

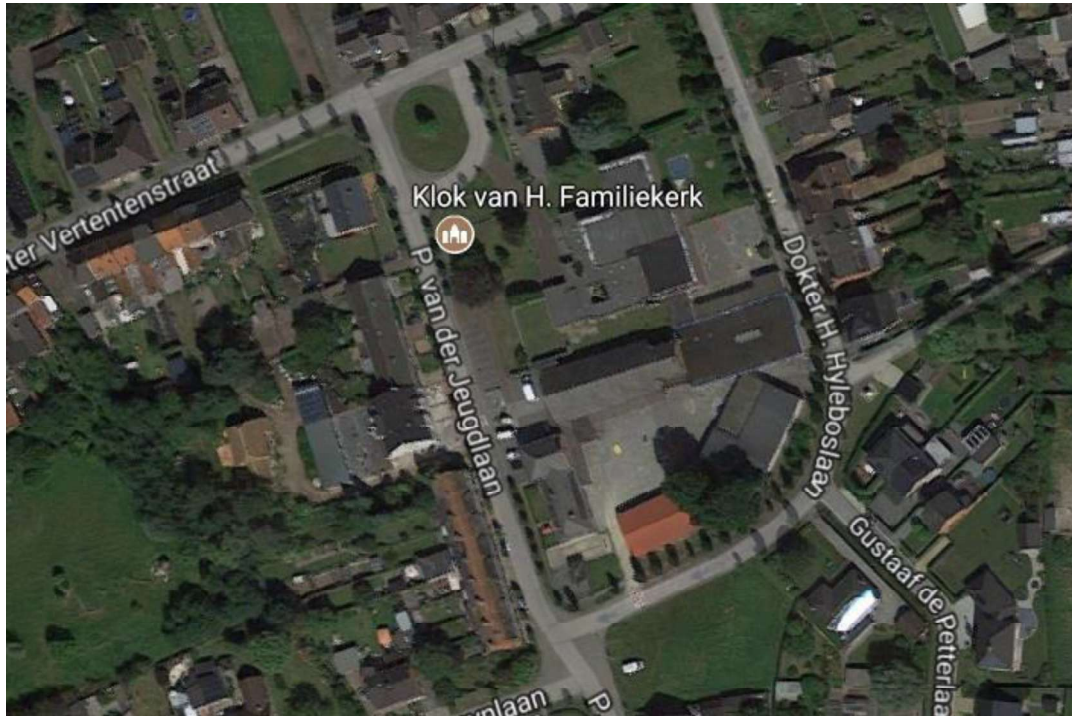

Fig. 3.4 Luchtfoto Heilige Familiekerk

3.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

- Capaciteit: 351 houten stoelen met kussen + 68 houten vouwstoelen (reserve)
- Eredienst:
 - Eucharistieviering op weekdays: geen
 - Eucharistieviering tijdens weekend: zondagvoormiddag – 100 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens hoogfeest: zondagvoormiddag – 250 bezoekers
 - Gebedsvieringen voor parochianen per jaar: geen
 - Speciale vieringen:
 - Vormselviering
 - Eerstecommunieviering KOHa H. Familie
 - Begrafenissen op jaarbasis: 17 (2015), 22 (2016)
 - Huwelijken op jaarbasis: 3 (2015), 0 (2016)
 - Doopvieringen op jaarbasis: 29 (2015), 39 (2016)
 - Boete- en verzoeningsvieringen op jaarbasis: geen
 - Vieringen en bezinnings- en gebedsmomenten school:
 - 4 vieringen KOHa Heilige Familie
 - Vieringen door andere geloofsgemeenschappen: geen
- Andere:

- Thematentoonstellingen: occasioneel (jubileum parochie en jubileum kerk)
- Occasionele tentoonstellingen: kerststallententoonstelling, Schilderijtentoonstelling
- Concerten: 1 per jaar
- Toegankelijkheid:
 - Openingsuren van het kerkgebouw: 07.00 u – 18.00 u
 - Aantal vrije bezoekers per dag: onbekend
 - Toezicht: geen
 - Beveiliging van het kerkgebouw: geen
- Ruim gemengd gebruik:
 - Religieus en cultureel/toeristisch: wekelijkse koorrepetitie
 - Structureel en occasioneel gebruik: Vormselcatechese wordt gegeven in de pandgang en winterkapel van de kerk.
 - Grootschalig en individueel: geen

3.4. Visie op toekomstig gebruik

3.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten

- De kerk verliest haar zondagsviering van zodra er slechts 1 priester actief is in de nieuwe parochie Hamme-Waasmunster.
- Spelende kinderen zorgen tijdens het schooljaar voor omgevingsgeluid tijdens de speeltijd.
- De kerk heeft te weinig parkeergelegenheid voor grote aangelegenheden.
- De kerk beschikt niet over beveiliging in de kerk. Tentoonstellingen van waardevolle elementen zijn af te raden.
- Met betrekkelijk weinig kosten kan de ruimte gecompartmenteerd worden.

3.4.2. Visie op het toekomstig gebruik

	2017-2020	2021-2025	2026-2030
Heilige Familiekerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	'Tussentijd' - Nevenbestemming in de ruimte	Herbestemming

Tabel 2 Toekomstperspectief Heilige Familiekerk

- In een eerste fase ('tussentijd') kunnen andere sacramentele vieringen (doopvieringen, eerstecomunievieringen, vormselviering, huwelijken en begrafenissen) nog blijven bestaan zolang ze een nevenbestemming in ruimte van het gebouw toelaten.

- De kerk behoudt haar samenwerking met de school in het kader van schoolvieringen.
- De kerk biedt de mogelijkheid aan tot het organiseren van tijdelijke tentoonstellingen en concerten.
- De kerk staat open voor nieuwe initiatieven.

3.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik

- Een beheersplan opmaken voor het zoeken naar een volwaardige herbestemming is noodzakelijk.
- Nevenbestemmingen in de ruimte horen samen te gaan met het religieuze karakter van het gebouw.
- De nodige financiële middelen die samengaan met een 'nevenbestemming in de ruimte' moeten tijdig voorzien worden.
- Beveiligen van kerk is aangewezen wanneer we opteren om langdurige tentoonstellingen of tentoonstellingen van waardevolle elementen te organiseren.

4. Heilig Hartkerk

4.1. Beschrijving van het gebouw

Fig. 4.1 Heilig Hartkerk – buitenzijde

4.1.1. Identificatie en juridische context

Adres:	Zouavenstraat 16a – 9220 Hamme
Eigenaar:	Kerkfabriek Heilig Hart
Kadaster:	Hamme 2 ^{de} afd, sectie B, nr. B1151/L2
Oppervlakte volgens kadaster:	911 m ² (gebouw) – 9361 m ² (volledig terrein)
Bouwjaar:	1993
Bescherming:	inventaris bouwkundig erfgoed ID 85711 geen bescherming als monument vaststelling als bouwkundig erfgoed sinds 05-10-2009
Statuut binnen het pastorale plan:	behoud van de eredienstfunctie zonder zondagsviering

4.1.2. Cultuurhistorische waarde

De kerk werd in 1991 opgericht ter vervanging van een voorlopige parochiekerk voor de sinds 31 oktober 1971 erkende Heilig Hartparochie. In 1993 werd het kerkgebouw ingewijd door toenmalig bisschop van Gent, mgr. Arthur Luysterman.

4.1.3. Architecturale mogelijkheden

Het is een modern vrijstaand kerkgebouw gebouwd naar de plannen van 1987-1990 door architect Jan Saeys (Hamme) en ir. architect Eric Van Damme. Centraal staat het schip op ruitvormige plattegrond met aan de voorzijde een uitgebouwde sacristie, werkruimte, technisch lokaal en vergaderzaal. De opengewerkte campanile met klok en bekronend kruis bevindt zich achter het koor. Zowel naar aanleg als opbouw is het een opvallend symmetrische constructie in betonnen skeletbouw met baksteen op zeer lage hardstenen plint. Het middendeel onder plat dak en de schuin hoger opgaande zijdelen onder driehoekige leien lessenaarsdaken geven het gebouw een modern cachet. Boven het voorportaal bevindt zich een vensterband die het voorportaal met drie deuren onder houten luifel accentueert.

Een bijzonder sober en zeer helder interieur met zichtbaar betonskelet met bakstenen vulling, een vlak middenplafond en schuine zolderingen bekleed met hout zijn de voornaamste interieurkenmerken. De drizijdige blinde apsis met eenvoudige houten altaartafel en kruisbeeld erboven staan centraal in de ruimte. Hoge vensters met glas-in-lood, onder meer één door glazenier Bavo Tiebos, geplaatst in 2003, versieren de ruimte.

De stoelen in de centrale kerkruimte werden zo geplaatst dat er voldoende interactie tussen de gelovigen en de voorganger ontstaat. Het is een open kerkgebouw en een aangename ruimte om te vieren (omwille van de zichtbaarheid (geen pilaren)). De kerkruimte wordt goed onderhouden en is gemakkelijk te verwarmen.

De kerk is toegankelijk voor mensen met een beperking (vb. rolstoelen, ...) en aparte sanitaire voorzieningen zijn voor hen voorhanden.

Het lijkt niet wenselijk om deelruimtes af te splitsen of in te richten voor nevenbestemming aangezien de ruimte zich daar (o.a. door zijn hoogte) niet toe leent. Daarnaast zijn er voldoende aparte ruimtes beschikbaar (vergader ruimte, kleine keuken, grote berg ruimte achter het altaar, kelder (die fungeert als opslagplaats), inkom met toilet, weekkapel, sacristie met stookplaats en toilet).

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 4.2 Heilige Hartkerk - binnenzijde

Uitbreidingen aan de buitenzijde zijn niet aangewezen. Het gebouw wordt omgeven door parkeerplaatsen en een vrije ruimte voor het kerkgebouw.

4.1.4. Bouwfysische toestand

In 2017 werd de verwarmingsketel vervangen door een condensatieketel. Verder zijn er geen noemenswaardige problemen.

4.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Fig. 4.3 Kadasterplan en ligging Heilig Hartkerk

De kerk situeert zich op het kruispunt van de Zouavenstraat en de Strijderslaan, te midden van een sociale woonwijk. Op wandelafstand bevinden zich de oude pastorij die momenteel dienst doet als parochiaal secretariaat en vergaderruimte, kleuter- en basisscholen en het parochiaal centrum 'Zouaaf'.

Er zijn ruime parkeermogelijkheden rondom de kerk en via de belbus is de kerk bereikbaar. De toren van de kerk is slechts beperkt zichtbaar binnen de wijk.

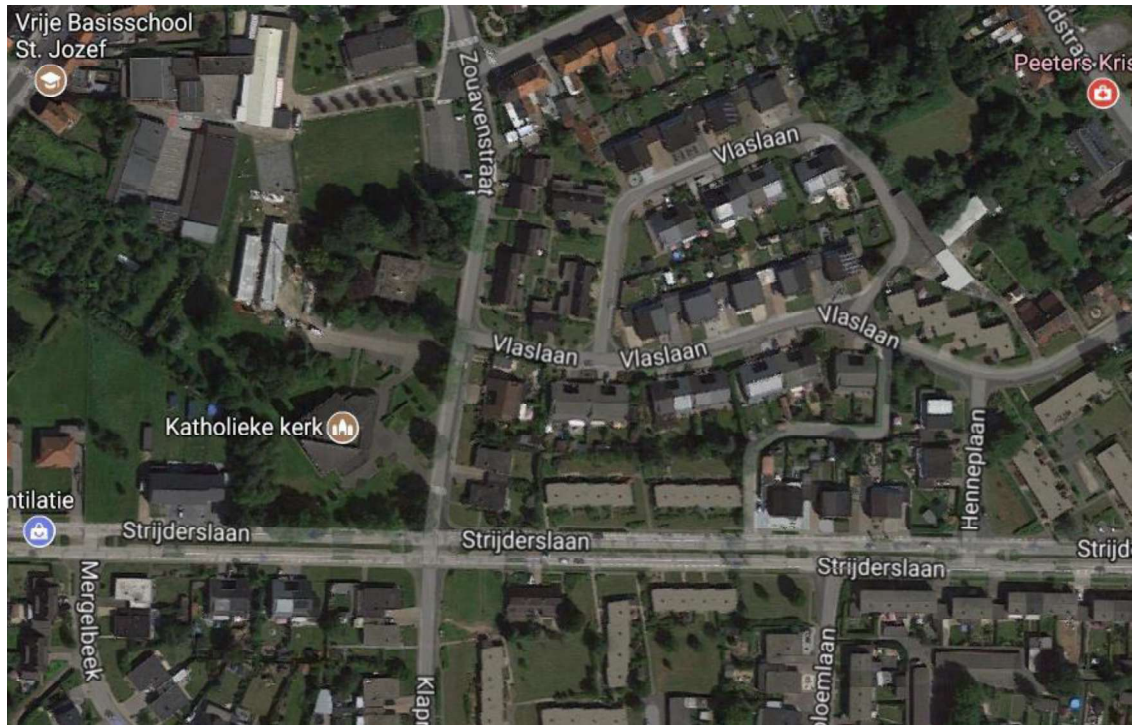

Fig. 4.4 Luchtfoto Heilig Hartkerk

4.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

- Capaciteit: 350 stoelen + 50 plaatsen op zitbanken
- Eredienst:
 - Eucharistieviering op weekdays: geen
 - Eucharistieviering tijdens weekend: zondagvoormiddag – 125 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens hoogfeest: zondagvoormiddag – 125 bezoekers
 - Gebedsvieringen voor parochianen per jaar: wekelijks tijdens de vasten op vrijdagmiddag (gevolgd door sober maal)
Goede Vrijdag (Kruisweg)
Allerzielen (overledenen)
 - Speciale vieringen: Nieuwjaarsdag – 01/01 (afw. Sint-Pietersbanden)
Vormselviering
Eerstecomunieviering KOHa Zouaaf en GO!
 - Begravenissen op jaarbasis: 40
 - Huwelijken op jaarbasis: 2

- Doopvieringen op jaarbasis: 5 doopzondagen
- Boete- en verzoeningsvieringen op jaarbasis: wekelijks op donderdagavond

- Vieringen en bezinnings- en gebedsmomenten school: 5 vieringen KOHa Zouaaf
- Vieringen door andere geloofsgemeenschappen: geen
- Andere:
 - Thematische tentoonstellingen: geen
 - Occasionele tentoonstellingen: geen
 - Concerten: 1 per jaar
- Toegankelijkheid:
 - Openingsuren van het kerkgebouw: 09.00 u – 17.00 u
 - Aantal vrije bezoekers per dag: 5
 - Toezicht: geen
 - Beveiliging van het kerkgebouw: geen
- Ruim gemengd gebruik:
 - Religieus en cultureel/toeristisch: geen
 - Structureel en occasioneel gebruik: geen
 - Grootschalig en individueel: geen

4.4. Visie op toekomstig gebruik

4.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten

- De kerk verliest haar zondagsviering van zodra er slechts 1 priester actief is in de nieuwe parochie Hamme-Waasmunster.
- De aanwezigheid van een weekkapel (winterkapel) is een meerwaarde voor uitvaartdiensten met weinig aanwezigen of uitvaartdiensten in intieme kring.

4.4.2. Visie op het toekomstig gebruik

	2017-2020	2021-2025	2026-2030
Heilig Hartkerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	Nevenbestemming in de ruimte	Nevenbestemming in de ruimte

Tabel 3 Toekomstperspectief Heilig Hartkerk

- De kerk behoudt haar eredienstfunctie met een aanbod aan doopvieringen, eerstecommunievieringen, vormselviering, huwelijken en begrafenissen maar zonder zondagsviering.
- De kerk kan gebruikt worden in het kader van oecumene.
- De kerk behoudt haar samenwerking met de school in het kader van schoolvieringen.

- De kerk behoudt haar mogelijkheid tot vergaderen (in de liturgische ruimte en de lokalen waarover ze beschikt). De aanwezigheid van de parochiezaal 'Zouaaf' biedt gelegenheid tot ontmoeting na de bijeenkomst of viering.

4.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik

- Een beheersplan opmaken voor het zoeken naar een volwaardige nevenbestemming in tijd en ruimte is noodzakelijk.
- Samenwerkingsverbanden voor het gebruik van de ruimte door de nabijgelegen school moeten onderzocht worden.

5. Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenenkerk

5.1. Beschrijving van het gebouw

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 5.1 Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenenkerk – buitenzijde

5.1.1. Identificatie en juridische context

Adres:	Zogge 30 – 9220 Hamme
Eigenaar:	Kerkfabriek O.L.V. Hulp der Christenen
Kadaster:	Hamme 2 ^{de} afd, sectie C, nr. C1127/c
Oppervlakte volgens kadaster:	425 m ² (gebouw)
Bouwjaar:	1849
Bescherming:	inventaris bouwkundig erfgoed ID 85700 geen bescherming als monument vaststelling als bouwkundig erfgoed sinds 05-10-2009
Statuut binnen het pastorale plan:	uitdovend karakter

5.1.2. Cultuurhistorische waarde

De Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenenkerk was aanvankelijk een hulperk en later de parochiekerk van Hamme - Zogge. Deze georiënteerde kerk staat ingeplant met een voorgevel in de as van het straatgedeelte richting de Heirbaan. De kerk was van 1855 tot 1911 met een kerkhof omringd. Nu is de kerk gelegen achter een geplaveid voorplein en ten zuiden door een lage haag afgescheiden van een kaatsplein dat op het vroegere kerkhof werd aangelegd. De inwoners van de afgelegen wijken Zogge, Ekelbeke en Meerstraat beslisten in 1848 zelf een wijkkerk te bouwen, gefinancierd met giften. De eerstesteenlegging vond plaats op 26 januari 1849 en op 23 september 1849 kon de eerste mis worden opgedragen in de onafgewerkte kerk. Pas bij KB van 24 mei 1854 werd de kerk als hulperk erkend met de aanstelling van de aanvankelijke proost K. D'Hauwer als pastoor. Onder zijn impuls werd de kerk verder afgewerkt en ook aangekleed. In 1862 werd een sacristie aangebouwd met financiële hulp van het gemeentebestuur. Door constructieve problemen rees de noodzaak een nieuwe voorgevel en nieuwe toren te bouwen. In 1865 keurde de gemeenteraad het voorstel goed om de bouwwerken van een bijkomende travee, gevormd door een nieuwe kerktoren met zijplaatsen, mee te bekostigen, die uitgevoerd werden in 1868 naar een ontwerp van bouwmeester Casimir Van Brussel (Laarne).

De huidige interieurschildering met onder meer gewijzigde opschriften dateren van 1951-52 door R. Baert-Raemdonck (Grembergen) onder leiding van Oscar Van Mieghem (Sint-Niklaas).

Opmerkelijk zijn de 14 grote gekleurde glasramen die verkregen werden door schenkingen in het midden of het einde van de 19de eeuw.

Sinds 1896 tot vandaag worden de drie klokken (kleine – middelgrote (500kg) – grote (1.100 kg) klok) handmatig geluid. Dit gebeuren is uniek in Oost-Vlaanderen (enkel nog in Roeselare) en werd erkend als 'Immaterieel Cultureel Erfgoed – Vlaanderen'.

5.1.3. Architecturale mogelijkheden

Deze eclectische eenbeukige kerk met neoclassicistische en neobarok getinte elementen bevat een westelijke torentravee met zijplaatsen, gevolgd door een iets smaller schip van zes traveeën lang en een nog smaller koor van één travee met driezijdige sluiting. Achter het koor werd aan de aangebouwde grote sacristie op een bijna vierkant grondplan aan de zuidzijde een bijsacristie toegevoegd in 1965.

De liturgische ruimte bestaat uit één deel waarin geen steunpilaren aanwezig zijn. Omwille van het tongewelf geniet deze kerk van een uitzonderlijk goede akoestiek.

De kerk beschikt, naast de liturgische ruimte, over volgende ruimtes op het gelijkvloers: portaal, begroetingsruimte, facilitaire ruimte voor centrale verwarming en berging, sacristie, bijsacristie (bergruimte), hal en een toiletruimte.

Op de verdieping is een doksaal, klokkenluiderskamer en twee grote bergruimtes aanwezig.

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 5.2 Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenenkerk - binnenzijde

Het is een open kerkgebouw omwille van de zichtbaarheid (geen pilaren)) en kerkruimte wordt goed onderhouden. De kerk is toegankelijk voor mensen met een beperking (vb. rolstoelen, ...) maar er zijn geen aparte sanitaire voorzieningen voor hen voorhanden. Het lijkt niet wenselijk om deelruimtes af te splitsen of in te richten voor nevenbestemming aangezien de ruimte zich daar niet toe leent.

Beperkte uitbreidingen aan de buitenzijde (kant kaatsplein) behoren tot de mogelijkheden (vb. het bijbouwen van een sanitair blok, kleedkamers, cateringruimte, ...).

5.1.4. Bouwfysische toestand

Het kerkgebouw werd door de jaren heen goed onderhouden en de noodzakelijke herstellingen of verfraaiingswerken werden steeds vakkundig uitgevoerd. Een overzicht van de meest recente restauratiewerken vindt u hieronder:

- 1985: volledig nieuwe torenspits
- 2013: vernieuwing van de verwarmingsinstallatie (overschakeling naar aardgas);
- 2014: herstellen/vernieuwen van de balkonruimte rond de toren – vernieuwen van bepaalde leien op de torenspits – herschilderen toren
- 2017: vernieuwing van de dakbedekking met aanbrengen van ladderhaken, vernieuwing van de zinkbekleding in de dakgoten, vernieuwen van de afvoerpijpen, herschilderen van dakgoten en sierlijsten.

Bijzondere aandacht verdienen de problemen met opstijgend vocht in de zijmuur en het loskomend pleisterwerk rond de glasramen.

5.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Fig. 5.3 Kadasterplan en ligging Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenenkerk

De kerk situeert zich in het midden van de dorpskern van Zogge. Op wandelafstand bevinden zich de oude pastorij die momenteel dienst doet als parochiaal secretariaat, de kleuter- en basisschool, het klooster, het ontmoetingscentrum Zogge en verschillende handelszaken.

Er zijn voldoende parkeermogelijkheden rondom de kerk en via de belbus is de kerk bereikbaar. De toren van de kerk vervult een bakenfunctie in zijn omgeving als oriënteringspunt voor bezoekers van voetbalwedstrijden, kaatswedstrijden, winkelmagazijn, restaurant, apotheek,

Fig. 5.4 Luchtfoto Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenenkerk

5.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

- Capaciteit: 200 stoelen + 100 extra stoelen
- Eredienst:
 - Eucharistieviering op weekdays: 2 – 70 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens weekend: zondagvoormiddag (14-daags) – 60 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens hoogfeest: afwisselend met St-Anna – 60 bezoekers
 - Gebedsvieringen voor parochianen per jaar: 3
 - Speciale vieringen: geen

- Begravenissen op jaarbasis: 14 (2016)
- Huwelijken op jaarbasis: 0 (2016) – 3 (2017)
- Doopvieringen op jaarbasis: 8 (2016)
- Boete- en verzoeningsvieringen op jaarbasis: geen
- Vieringen en bezinnings- en gebedsmomenten school: 4 vieringen KOHa Zogge
- Vieringen door andere geloofsgemeenschappen: geen
- Andere:
 - Thematische tentoonstellingen: 1 per jaar
 - Occasionele tentoonstellingen: 1 per jaar
 - Concerten: 3 à 5 per jaar
- Toegankelijkheid:
 - Openingsuren van het kerkgebouw: 09.00 u – 18.00 u (zomer)
10.00 u – 16.00 u (winter)
 - Aantal vrije bezoekers per dag: 10
 - Toezicht: geen
 - Beveiliging van het kerkgebouw: geen
- Ruim gemengd gebruik:
 - Religieus en cultureel/toeristisch: occasioneel (groeperingen)
 - Structureel en occasioneel gebruik: geen
 - Grootschalig en individueel: geen

5.4. Visie op toekomstig gebruik

5.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten

- De kerk verliest haar zondagsviering van zodra er slechts 1 priester actief is in de nieuwe parochie Hamme-Waasmunster. Er zijn weinig of geen storende elementen aanwezig in de omgeving. Omgevingsgeluid is dan ook te verwaarlozen zodat de kerk als een stilteplek in de gemeenschap kan gebruikt worden.
- De kerk beschikt niet over een adequate beveiligingsinstallatie.

5.4.2. Visie op het toekomstig gebruik

	2017-2020	2021-2025	2026-2030
Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenen-kerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	'Tussentijd' - Nevenbestemming in tijd	Herbestemming

Tabel 4 Toekomstperspectief Onze-Lieve-Vrouw Hulp der Christenenkerk

- In een eerste fase ('tussentijd') kunnen andere sacramentele vieringen (doopvieringen, eerstecomunievieringen, vormselviering, huwelijken en

begravenissen) nog blijven bestaan zolang ze een nevenbestemming in tijd van het gebouw toelaten.

- De kerkraad overweegt de mogelijkheid om de kerk ten dienste te stellen van de lokale gemeenschap met bijzonder accent voor een sociale of culturele insteek. Via een 'recht van opstal' zou op deze wijze een herbestemming van het gebouw mogelijk worden.

5.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik

- Een beheersplan opmaken voor het zoeken naar een volwaardige herbestemming is noodzakelijk.

6. Sint-Annakerk

6.1. Beschrijving van het gebouw

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 6.1 Sint-Annakerk – buitenzijde

6.1.1. Identificatie en juridische context

Adres:	Sint-Annastraat 134 – 9220 Hamme
Eigenaar:	Kerkfabriek Sint-Anna
Kadaster:	Hamme 2 ^{de} afd, sectie E, nr. E 745/B (gebouw) – E 749/B (parking – in erfpacht bij gemeente) – E 741/B (kerkhof)
Oppervlakte volgens kadaster:	530 m ² (gebouw)
Bouwjaar:	1875
Bescherming:	inventaris bouwkundig erfgoed ID 85643 geen bescherming als monument van het gebouw bescherming als monument van het Van Peteghemorgel sinds 07-02-1980 vaststelling als bouwkundig erfgoed sinds 05-10-2009
Statuut binnen het pastorale plan:	uitdovend karakter

6.1.2. Cultuurhistorische waarde

De huidige grotendeels neogotische Sint-Annakerk is ingeplant aan de zuidelijke straatkant tussen de nummers 132 en 138 aan de straathoek met Hollandshof. Voorheen was de kerk gelegen in het midden van een rechthoekig, volledig omgracht kerkhof omringd door notelaars en door kapelletjes, deels omsloten door hagen en met een kerkhofmuur aan de oostzijde. Het kerkhof is bewaard met uitzondering van de noordzijde (omgevormd tot parking) en de oostkant grenzend aan de nieuwe verkaveling Hollandshof.

Een eerste kapel met kerkhof werd in 1373 door de bisschop van Doornik toegewijd aan Sint-Anna in de wijk Sint-Anna, op grondgebied Hamme doch kerkelijk afhankelijk van Waasmunster.

De kapel werd in 1640 verheven tot proosdijkerk. Pas sinds 20 juni 1834 werd de proosdij Sint-Anna tot parochie verheven.

Volgens De Potter en Broeckaert en archiefdocumenten werd de vroegere kapel in verschillende fasen gebouwd: aan de oorspronkelijke kapel werd in 1423 een vierkante toren toegevoegd, de zuidelijke zijbeuk werd gebouwd in 1686 en de noordelijke zijbeuk en de sacristie in 1698. Uit een verslag van 1874 door architect E. Bouwens (Dendermonde) bleek dat het oude gebouw te klein geworden was en de bestaande kerk vergroten en herstellen zou gezien de slechte staat van het gebouw te kostelijk zijn. Volgens het lastenboek van 1875 werd de kerk heropgebouwd op de oude funderingen tussen 1875 en 1877 in neogotische stijl naar ontwerp van architect Beert-Campens (Gent) met behoud van de 15de-eeuwse toren, uitgevoerd door de aannemers J. en M. Raemdonck (Dilbeek).

De huidige kerk werd ingewijd op 17 juni 1878 door hulpbisschop L. De Battice. Omstreeks 1891 hadden restauratiewerken plaats onder leiding van bouwkundige J. De Bosscher (Heusden). In dezelfde periode werd aan de Leuvense beeldhouwer Van

Uytvanck de opdracht gegeven nieuw meubilair te ontwerpen, namelijk twee zijaltaren, de preekstoel, twee biechtstoelen, de balustrade van het doksaal, drie koorstoelen, en de omlijstingen van een door Janssens (Nevele) geschilderde kruisweg.

Recentere restauratiewerken hadden plaats onder leiding van architect F. Weyers (Sint-Niklaas) vanaf de jaren 1980.

Vermeldenswaardig zijn de glasramen in het koor, gedateerd 1890. Door de vele spitsboogvormige vensters in de zijbeuken, middenbeuk en koor heeft de kerk een relatief helder interieur.

Het orgelinstrument van 1753 (zie ingegrift jaartal op de orgelkast) van orgelbouwer Pieter Van Peteghem werd bij Koninklijk Besluit van 7 februari 1980 beschermd als monument. Het instrument werd geplaatst in de oudere orgelkast van 1726, een gepolychromeerde en rijke uitgewerkte orgelkast van de Duitse orgelmaker Jozef Bader, geconcipeerd als balustrade-orgel, in 1753 verhoogd en aangepast door Van Peteghem bij de plaatsing van het nieuwe orgel. Na de bouw van de nieuwe kerk werd het orgel in 1878 door Ch. Anneesens (Geraardsbergen) heropgebouwd op het nieuwe doksaal. In 1891 verplaatste P. Vergaert-Gulinck (Gent) het instrument dieper op het doksaal en werd het van een nieuwe speeltafel voorzien. In 1993-1995 werd het orgel gerestaureerd in zijn oorspronkelijke staat door de firma G. Pels (Herselt) en M. Nagels & Ph. Nijs (Kozen), en kreeg terug zijn 18de-eeuwse opstelling in de balustrade van het doksaal.

6.1.3. Architecturale mogelijkheden

De plattegrond vertoont een driebeukige kerk van zeven traveeën met ingebouwde westtoren en een koor van drie traveeën met driezijdige apsis geflankeerd door sacristieën. De monumentale gotische westtoren uit kalkzandsteen werd geïntegreerd in het geheel, waarbij de westzijde van de torenromp niet ingesloten werd in het grondplan. De toren wordt bekroond met een sterk ingesnoerde naaldspits met smeedijzeren kruis. De flankerende zijbeuken hebben vrij kleine spitboogvensters met tweeledig maaswerk in kalksteen. Er zijn kleine bovenlichten in het schip. Het koor bestaat uit drie blinde traveeën gemarkeerd door steunberen en een driezijdige koorsluiting met drie hoge smalle spitsboogvensters met tweeledige neogotische tracerings. Onder het meest oostelijke koorvenster hangt een hardstenen gedenkplaat. Er zijn twee sacristieën op vierkant grondplan waarvan er één gebruikt wordt als berging.

Het interieur van deze basilicale kerk is sober gepleisterd en witgeschilderd. De middenbeuk en zijbeuken worden gescheiden door spitsboogarcaden op ronde zuilen met achthoekige hardstenen sokkel en knopkapitelen.

De kerkruimte wordt goed onderhouden en is gemakkelijk te verwarmen.

De kerk is toegankelijk voor mensen met een beperking (vb. rolstoelen, ...) maar aparte sanitaire voorzieningen zijn voor hen niet bereikbaar. Het sanitair bevindt zich achteraan in de bergruimte die zich situeert ter hoogte van het koor (aan de zuidzijde (dus rechts)).

Het lijkt niet wenselijk om deelruimtes af te splitsen aangezien de ruimte zich daar niet toe leent. De ruimte is immers te beperkt en er is slechts één publieke ingang.

De kerk beschikt over zo goed als geen aanleunende ruimtes (behalve sacristie en berging). Ook deze ruimtes zijn niet geschikt voor apart gebruik wegens te beperkte ruimte. Bijgevolg lijkt een opdeling van de kerk niet mogelijk.

Uitbreidingen aan de buitenzijde zijn niet aangewezen. Het gebouw wordt omgeven door parkeerplaatsen en het kerkhof.

6.1.4. Bouwfysische toestand

Gedurende de voorbije 15 jaar werden ingrijpende restauratie- en instandhoudingswerken aan het gebouw uitgevoerd:

- Aanbrengen van een nieuwe dakbedekking voor de middenbeuk (zonder zijbeuken) en nieuwe dakbedekking voor de torenspits;
- Restauratie van alle glasramen;
- Nazicht en optimalisatie van de elektrische installatie (inclusief een conforme keuring);
- Vernieuwing van de verwarmingsinstallatie (overschakeling op gas);
- Vernieuwing van het torenuurwerk;
- Realisatie van een nieuwe loopbrug onder de klokken om de toegankelijkheid tot het torenuurwerk te garanderen
- Vervangen van de uitzetband onder de zuidelijke goot.

In de loop van 2017 zullen binnenschilderwerken uitgevoerd worden zodat het interieur opnieuw fris oogt. De beperkte problemen met opstijgend vocht t.g.v. infiltratie zullen tijdens de schilderwerken eveneens aangepakt worden.

Bijzondere aandacht verdienen nog volgende problemen:

- De leien van de zijbeuken en het koor zijn niet vernieuwd en sterk verweerd.
- De buitengevel bevat meerdere kapotte of afgebrokkelde stenen.

6.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Fig. 6.2 Kadasterplan en ligging Sint-Annakerk

De kerk situeert zich in het midden van de dorpskern van Sint-Anna. Het gebouw wordt omgeven door een parking en het kerkhof. Schuin tegenover de kerk bevinden zich de kleuter- en basisschool KOHa Sint-Anna en het parochiaal centrum met de parochiezaal. Op wandelafstand bevindt zich het parochiaal vergaderlokaal en het lokaal van de plaatselijke jeugdbeweging.

Met het openbaar vervoer is de kerk te bereiken via de belbus. Een halte is voorzien aan het Hollandshof, naast de kerk. De torenspits van de kerk is in het landelijke Sint-Anna vanop grote afstand te zien. Ze vervult een bak in het straatbeeld.

Fig. 6.3 Luchtfoto Sint-Annakerk

6.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

- Capaciteit: 300 stoelen
- Eredienst:
 - Eucharistieviering op weekdays: vrijdagavond – 10 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens weekend: zondagvoormiddag (afw. met O.L.V.-Hulp der Christenen – 50 bezoekers)
 - Eucharistieviering tijdens hoogfeest: hoogdag (afw. met O.L.V.-Hulp der Christenen – 75 bezoekers)
 - Gebedsvieringen voor parochianen per jaar: Goede Vrijdag (Kruisweg)
Allerheiligen (overledenen)
 - Speciale vieringen: geen
 - Begravenissen op jaarbasis: 5 à 10
 - Huwelijken op jaarbasis: 2
 - Doopvieringen op jaarbasis: 3 doopvieringen
 - Boete- en verzoeningsvieringen op jaarbasis: geen
 - Vieringen en bezinnings- en gebedsmomenten school: 4 vieringen KOHa Sint-Anna
 - Vieringen door andere geloofsgemeenschappen: geen

- Andere:
 - Thematische tentoonstellingen: Open monumentendag, Open kerkendag
 - Occasionele tentoonstellingen: Week van de amateurkunsten
 - Concerten: 2 à 3 per jaar (harmonie, koor)
- Toegankelijkheid:
 - Openingsuren van het kerkgebouw: 08.00 u – 18.00 u
 - Aantal vrije bezoekers per dag: meerdere bezoekers
 - Toezicht: geen
 - Beveiliging van het kerkgebouw: geen
- Ruim gemengd gebruik:
 - Religieus en cultureel/toeristisch: Open monumentendag
Open kerkendag
 - Structureel en occasioneel gebruik: Occasioneel wordt de kerk gebruikt als repetitieruimte voor de KKH Door Eendracht aar Kunst en Vermaak. De gemeentelijke muziekacademie gebruikt, op afspraak, het orgel als repetitie-instrument voor de cursisten die orgellessen volgen.
 - Grootschalig en individueel: geen

6.4. Visie op toekomstig gebruik

6.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten

- De kerk verliest haar zondagsviering van zodra er slechts 1 priester actief is in de nieuwe parochie Hamme-Waasmunster.
- De kerk beschikt niet over een adequate beveiligingsinstallatie.
- Voor het behoud van het historisch erfgoed is een constante temperatuur in de ruimte vereist. Het beperkte gebruik van de kerk zorgt voor te grote temperatuursschommelingen (o.a. voor het orgel).
- De aanwezigheid van het geklasseerde Van Peteghemorgel in de kerk is een meerwaarde die verder kan uitgebouwd worden.
- De parkeergelegenheid rond de kerk is beperkt en de bereikbaarheid met het openbaar vervoer moeilijk.
- Facilitaire ruimtes zijn slechts beperkt aanwezig (vb. sanitair)

6.4.2. Visie op het toekomstig gebruik

	2017-2020	2021-2025	2026-2030
Sint-Annakerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	'Tussentijd' - Nevenbestemming in de tijd	Herbestemming

Tabel 5 Toekomstperspectief Sint-Annakerk

- In een eerste fase (*'tussentijd'*) kunnen andere sacramentele vieringen (doopvieringen, eerstecomunievieringen, vormselviering, huwelijken en begrafenissen) nog blijven bestaan zolang ze een nevenbestemming in tijd van het gebouw toelaten.
- De kerk behoudt haar samenwerking met de school in het kader van schoolvieringen.
- De kerk behoudt haar samenwerking met de gemeentelijke academie voor muziek, woord en dans in het kader van de orgellessen.
- De beperkte ruimte in de kerk laten een nevenbestemming in de ruimte moeilijk toe. Creatieve oplossingen moeten hiervoor aangereikt worden zodat nevenbestemming in de tijd mogelijk wordt.
- De kerk behoudt haar samenwerking met parochiale culturele verenigingen voor concerten en tentoonstellingen.

6.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik

- Een beheersplan opmaken voor het zoeken naar een volwaardige nevenbestemming in de ruimte en herbestemming is noodzakelijk. Toekomstgericht kunnen toeristische impulsen een rol spelen in het ontsluiten van dit erfgoed.
- In het kader van een duurzame oplossing voor het gebruik van de kerk, kan het kerkgebouw een rol spelen in de uitbreidingsmogelijkheden voor de school.

7. Sint-Jozefkerk

7.1. Beschrijving van het gebouw

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 7.1 Sint-Jozefkerk - buitenzijde

7.1.1. Identificatie en juridische context

Adres:	Ganzenberg z/n – 9220 Hamme
Eigenaar:	Kerkfabriek Sint-Jozef Kastel
Kadaster:	Hamme 3 ^{de} afd, sectie C, nr. C 217 A / C 216 L
Oppervlakte volgens kadaster:	670 m ² (gebouw) – 1450 m ² (tuin)
Bouwjaar:	1871-1876
Bescherming:	inventaris bouwkundig erfgoed ID 84825 geen bescherming als monument vaststelling als bouwkundig erfgoed sinds 05-10-2009
Statuut binnen het pastorale plan:	uitdovend karakter

7.1.2. Cultuurhistorische waarde

Dit geïsoleerd liggende kerkdorp is aan drie zijden omgeven door de Schelde (ten oosten, zuiden en westen). De naar het westen georiënteerde kerk in de woonkern van Moerzeke-Kastel, werd opgericht aan een smal en diep kerkpleintje dat toegankelijk is vanaf Ganzenberg en vanaf Baasrodeveerstraat (tussen nr. 20 en 24). De kerk staat enigszins verheven ingeplant met de voorgevel gericht naar de Baasrodeveerstraat. De omgevende tuin naast en achter de kerk is afgesloten door een lage bakstenen muur en gedeeltelijk een haag.

De inwoners van het gehucht Kastel waren tot 1874 voor de godsdienstige aangelegenheden hoofdzakelijk aangewezen op de parochiekerk van Moerzeke centrum. Zij zouden wel af en toe een mis hebben kunnen bijwonen in de St.-Bernarduskapel, een kapel bediend door paters van de St.-Bernardsabdij (sinds 1833 te Bornem). Op 09 februari 1872 werd een eerste verzoekschrift ingediend om te Kastel een kerk te mogen bouwen. Op voorwaarde dat eerst een voorlopige kerk werd opgericht en dat Kastel zelf de nodige financiële middelen zocht voor de bouw van een kerk én pastorie werd de bouw op 17 oktober 1873 goedgekeurd. De gemeenteraad van Moerzeke had aan bouwkundige Gustaaf Hoste (Gent) gevraagd het ontwerp van de kerk en een raming te maken. Een houten loods op de Ganzenberg werd als noodkerk in gebruik genomen in 1874. De bouw van de nieuwe kerk vond plaats in 1875-1877. De eerste mis werd opgedragen op 7 oktober 1877. De erkenning van de nieuwe parochie toegewijd aan St.-Jozef te Kastel werd bevestigd op 19 april 1876.

Als neogotische basilicale kruiskerk met achzijdige kruisingstoren op vierkante basis, bestaat de kerk uit een driebeukig schip van vier traveeën, weinig uitspringende transeptarmen van één travee, een koor van twee traveeën met vlakke koorsluiting, een sacristie en een rond traptorentje in de oksels. Het gebouw werd opgetrokken uit baksteen met verwerking van hardsteen voor decoratieve elementen. De zadeldaken bestaan uit leien en de toren wordt bekroond met een ingesnoerde naaldspits.

De kerk bevat schilderijen, beeldhouwwerken, houtsnijwerk en glasramen uit het einde van 19de en het begin van de 20ste eeuw. Opmerkelijk is een calvarie uit de 18de eeuw.

7.1.3. Architecturale mogelijkheden

Het zicht in de kerk wordt buiten de middenbeuk sterk belemmerd door de dikke steunpilaren. De zijbeuken kunnen wel in aanmerking genomen worden voor tentoonstellingen, wat sporadisch gebeurt.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 7.2 Sint-Jozefkerk – binnenzijde

Nevenruimten zijn er eigenlijk niet. In 2015 werd achteraan een dubbel toilet aangebouwd aan een bestaande zijdeur.

De kerk is toegankelijk voor mensen met een beperking (vb. rolstoelen, ...) en aparte sanitaire voorzieningen zijn voor hen voorhanden.

Het lijkt niet wenselijk om deelruimtes af te splitsen volgens een box-in-boxprincipe of (al dan niet gedeeltelijk) in te richten voor nevenbestemming aangezien de ruimte zich daar niet toe leent.

Uitbreidingen aan de buitenzijde zijn niet verder aangewezen. Het gebouw wordt omgeven door een beperkte tuin.

7.1.4. Bouwfysische toestand

De toren werd hersteld in 1982 onder leiding van architect Fernand Weyers (Sint-Niklaas).

Het herstel van dak en schip in 1993-1995 gebeurde onder leiding van het architectenbureau Bressers (Gent).

De trap in de kerk naar het doksaal werd begin 2000 eveneens volledig afgebroken en vernieuwd door de firma Ysewijn uit Sint Anna, Hamme.

De verwarming werd totaal afgebroken en vervangen door straalkachels met aardgas die tegen het plafond werden gemonteerd door nv De Craemer uit Oosteeklo in november 2004.

Twee jaren later werd de elektriciteit volledig vervangen evenals nieuwe armaturen. Deze werken werden uitgevoerd door Elektriciteitswerken André De Beule in juni 2006.

De geluidsinstallatie werd volledig vernieuwd in 2012 door de firma Joris en Co in Waarschoot.

De trap naar de toren bestaat uit 3 delen. De inkom is langs de zijde van de Ganzenberg en de deur is voorzien van een slot. Bij het binnengaan treft u een metalen draaitrap die u net boven het schip van het gebouw brengt. De 2^e trap brengt u tot aan de klok en de galmgaten. Deze trap werd volledig vernieuwd in februari 2012 door de firma Meert te Hamme. Het 3^e deel brengt u tot in de spits van de toren via vaste ladders .

Door al deze werken is het gebouw nog steeds in een goede toestand.

Binnen in het kerkgebouw dienen wel schilderwerken te gebeuren op korte termijn. De huidige verflaag komt los op vele plaatsen.

7.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Fig 7.3 Kadasterplan en ligging Sint-Jozefkerk

De kerk situeert zich op de Ganzenberg, in het midden van het centrum van Kastel, op één van de hoogste punten van het dorp. Aanpalend aan de kerk bevindt zich de kleuter- en basisschool KOHa 'De 5-sprong'. Eveneens aanpalend aan de kerk bevindt zich het voormalige klooster van Kastel.

De kerk is goed bereikbaar. Een bushalte op 150 m van de kerk laat toe om de kerk met het openbaar vervoer te bereiken. Rond de kerk is er parkeermogelijkheid voor een tiental wagens. De parkeermogelijkheid zal in de toekomst verdubbelen door het onteigenen van 2 woningen.

Het kerkgebouw maakt duidelijk deel uit van het dorpsgezicht. De 35 meter hoge toren is zichtbaar van op enkele kilometers en vormt een referentiepunt voor de vele wandelaars, toeristen, ... Enkel in de smalle straatjes rondom de kerk lijkt het alsof het kerkgebouw een beetje moeilijk te vinden is.

Fig. 7.4 Luchtfoto Sint-Jozefkerk

7.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

- Capaciteit: 200 zitstoelen
- Eredienst:
 - Eucharistieviering op weekdagen: vrijdagavond – 10 aanwezigen
 - Eucharistieviering tijdens weekend: zaterdagavond (afw. met Sint-Martinus) – 90 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens hoogfeest: vooravond (afw. met Sint-Martinus) – 125 bezoekers
 - Gebedsvieringen voor parochianen per jaar: geen
 - Speciale vieringen: geen
 - Begravenissen op jaarbasis: 20 (2015) – 15 (2016)
 - Huwelijken op jaarbasis: 2 (2015) – 2 (2016)
 - Doopvieringen op jaarbasis: 20 (2015) – 26 (2016)
 - Boete- en verzoeningsvieringen op jaarbasis: geen
 - Vieringen en bezinnings- en gebedsmomenten school: 3 vieringen KOHa De 5-sprong
 - Vieringen door andere geloofsgemeenschappen: geen
- Andere:
 - Thematentoonstellingen: geen

- Occasionele tentoonstellingen: 1 per jaar
- Concerten: 1 per jaar
- Toegankelijkheid:
 - Openingsuren van het kerkgebouw: 09.00 u – 17.00 u (winter)
09.00 u – 18.30 u (zomer)
 - Aantal vrije bezoekers per dag: 10
 - Toezicht: geen – dagelijks 1 à 2 controles
 - Beveiliging van het kerkgebouw: geen
- Ruim gemengd gebruik:
 - Religieus en cultureel/toeristisch: geen
 - Structureel en occasioneel gebruik: De Sint-Jozefcantorij maakt gebruik van het gebouw voor hun wekelijkse repetities (10 – 15 keer op jaarbasis). Sporadisch wordt het orgel bespeeld door leerlingen die orgellessen volgen in de academie.
 - Grootschalig en individueel: De kerk is een rustpunt voor enkelingen om een kaarsje aan te steken of een gebed te doen.

7.4. Visie op toekomstig gebruik

7.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten

- De kerk verliest haar zondagsviering van zodra er slechts 1 priester actief is in de nieuwe parochie Hamme-Waasmunster.
- De kerk beschikt over weinig waardevolle voorwerpen. Het beveiligingsrisico is gering. Tijdens het schooljaar is de sociale controle door ouders en grootouders die hun kinderen ophalen aan de aanpalende school groot.

7.4.2. Visie op het toekomstig gebruik

	2017-2020	2021-2025	2026-2030
Sint-Jozefkerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	'Tussentijd' - Nevenbestemming in de tijd	Herbestemming

Tabel 6 Toekomstperspectief Sint-Jozefkerk

- In een eerste fase ('tussentijd') kunnen andere sacramentele vieringen (doopvieringen, huwelijken en begrafenissen) nog blijven bestaan zolang ze een nevenbestemming in tijd van het gebouw toelaten.
- De kerk behoudt haar samenwerking met de school in het kader van schoolvieringen.

- De kerk is geschikt voor het organiseren van tentoonstellingen in de zijbeuken.
- De kerk is geschikt voor het laten studeren van studenten tijdens de examenperiodes.
- De kerk behoudt haar samenwerking met de Sint-Jozefcantorij in het kader van de wekelijkse repetities.
- De kerk is geschikt voor als repetitieruimte voor de plaatselijke harmonie Sint-Cecilia in het kader van hun wekelijkse repetities.
- De kerk zou in de toekomst als polyvalente ruimte voor de school gebruikt kunnen worden (vb. grootouderfeesten, schoolfeesten, ...).

7.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik

- Een beheersplan opmaken voor het zoeken naar een nevenbestemming in tijd en herbestemming is noodzakelijk waarbij de plaatselijke gemeenschap voorrang krijgt tot het gebruik van het kerkgebouw (school, verenigingen, ...).

8. Sint-Martinuskerk

8.1. Beschrijving van het gebouw

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 8.1 Sint-Martinuskerk - buitenzijde

8.1.1. Identificatie en juridische context

Adres:	Dorp z/n – 9220 Hamme
Eigenaar:	Gemeentebestuur Hamme
Kadaster:	Hamme 3 ^{de} afd, sectie B, nr. B1113
Oppervlakte volgens kadaster:	1030 m ² (gebouw)
Bouwjaar:	1767 - 1771
Bescherming:	inventaris bouwkundig erfgoed ID 84812 vaststelling als bouwkundig erfgoed sinds 05-10-2009 beschermd als monument sinds 02-12-2015
Statuut binnen het pastorale plan: behoud van de eredienstfunctie	

8.1.2. Cultuurhistorische waarde

De eerste vermelding van een kerk dateert uit 1125. Bij graafwerken in de kerk voor de plaatsing van een verwarmingsinstallatie in 1967 kwamen sporen aan het licht van een vroegmiddeleeuws zaalkerkje van Doornikse steen, vermoedelijk uit de 10^e of 11^e eeuw. Omstreeks 1200 werd het kerkje uitgebreid. Tussen 1480 en 1490 werd de lage romaanse torenspits vervangen door een hoge spits in gotische stijl. Deze romaans-gotische toren werd in 1740 vervangen door een octogonale renaissancetoren met een spits van 46 meter hoog.

De heer van Berlare, jonkheer Emmanuel Augustijn Joseph Van Den Meersche besloot na aankoop van de heerlijkheid Moerzeke op 16 juli 1755, om samen met de nieuwe kapelaan Joannes Benedictus De Schoesitter, gezien de slechte staat waarin de kerk zich bevond, een nieuwe te bouwen. Uiteindelijk werd besloten om de oude oostelijk gerichte kerk af te breken, maar om de in 1740 gebouwde toren te laten staan. Hierrond werd de huidige kerk gebouwd, in de periode 1767-1771, naar een ontwerp van de Gentse architect Jan Baptist Simoens. Vanaf 1771 werd de kerk in gebruik genomen voor de eredienst. De uiteindelijke wijding van de kerk vond slechts plaats in 1806 omdat in de voorgaande periode de Franse bezetter alle erediensten verbood en in 1797 zelfs het kruis van de toren liet verwijderen.

Later werden nog verschillende herstellingen aan de kerk uitgevoerd, o.a. in 1913, de voorgevel werd gerestaureerd in de periode 1943-1951 en ook in 1988-1991 werden nog restauratiewerken uitgevoerd.

De Sint-Martinuskerk van Moerzeke staat centraal op één van de prachtigste dorpspleinen van Oost-Vlaanderen en is sedert 2015 volledig beschermd. (de voorgevel van de kerk genoot reeds bescherming sinds 1943.) Ze is onlosmakelijk verbonden met de ontstaansgeschiedenis en ontwikkeling van onze gemeente.

Het archeologische belang van de oude kerksite wordt ondermeer gestaafd door de aanwezigheid van de oude parochiale begraafplaats rondom de kerk. De aanwezigheid van een beperkt aantal hardstenen graftekens en het houten grafkruis

van priester Poppe zijn een toonbeeld van de funeraire functie bij de kerk tot in de 20^e eeuw, eigen aan landelijke parochiale begraafplaatsen.

Ook de in de kerkvloer gelegen grafstenen zijn representatief voor het funerair erfgoed uit de 16^e, 17^e en 18^e eeuw, getuigend van de vroegere begrafenisgebruiken en verwijzend naar lokale gezagsdragers, geestelijken en prominente families.

Het kerkelijk meubilair herbergt nog talrijke relictten van historische en artistieke waarde, hoofdzakelijk in barokke en neogotische stijl uit de 17^e - 18^e en 19^e eeuw. Tevens zijn in een glazen expositiekast meerdere rijkelijk versierde kunstvoorwerpen in edelsmeedwerk evenals precieze cultusvoorwerpen en religieus textiel tentoongesteld.

8.1.3. Architecturale mogelijkheden

De kerk heeft een eenvoudige planopbouw, bestaande uit een driebeukig schip van 7 traveeën met een ingebouwd voorportaal en toren en een smaller koor van 1 travee, langs 3 zijden afgesloten. Aan weerszijden van het koor bevinden zich een sacristie. De kerktoren met octogonaal grondplan is boven het kerkportaal ingebouwd. Naast het portaal bevinden zich 2 ruimten. Rechts de vroegere doopkapel, nu een berging. Links nog een “prondelkapel”, nu berging en praktisch volledig ingenomen door de verwarmingsinstallatie.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 8.2 Sint-Martinuskerk – binnenzijde

In het voorportaal bevinden zich nog 2 trappen, 1 die leidt naar het hoogzaal, een andere (stenen) naar de klokkentoren. De klokkentoren zelf is moeilijk betreedbaar, aangezien de trapgebinten in slechte staat zijn en een gevaar betekenen voor de personen (onderhoud), die ze dienen te bezoeken.

De kerk heeft 4 nevenruimtes, elk met rechtstreekse toegang tot de centrale kerkruimte, waarvan er 2 in gebruik zijn als sacristie en de andere 2 als berging en stooklokaal. In 1 van de sacristieën bevindt zich een toilet, dat deels verouderd is en niet meer beantwoordt aan de hedendaagse hygiënische voorschriften.

De oude doopkapel wordt prioritair ingeschakeld als kleedruimte bij de jaarlijkse processies die nog steeds plaatsvinden in de periode rond Sacramentsdag en op 15 augustus, Half Oogst. Verder wordt ze bij bepaalde gelegenheden gebruikt als primitieve keuken, pannenkoekenbak bij de lichtmisviering, verwarmen van dranken bij parochiale startdag of bij kooroptredens. Mits de nodige aanpassingen zou deze ruimte kunnen ingericht worden als winterkapel, als catecheselokaal, oefenruimte voor koren of vergaderzaal voor de kerkfabriek of andere organisaties betrokken bij de parochiale werking.

In de kerkruimte zelf zou met een beperkte ingreep in het interieur via een box-in-box principe de creatie van een extra ruimte haalbaar zijn. De schaal moet echter beperkt zijn en mag geenszins schade aan de globale ruimtelijkheid van het gebouw. Een uitbreiding aan de buitenzijde lijkt theoretisch mogelijk, zou eventueel zelfs wenselijk zijn (vb. de creatie van een sanitaire ruimte), maar mag het geklasseerde dorpszicht zeker niet schaden.

Het zou echter een meerwaarde kunnen betekenen voor de talrijke evenementen die jaarlijks op het dorpsplein plaatsvinden aangezien hier nu geen toiletten beschikbaar zijn.

8.1.4. Bouwfysische toestand

In 2016 werd de helft van de dakbedekking vernieuwd. Spijtig genoeg was er voor de vernieuwing van de andere dakhelft geen budget meer beschikbaar. Het is onbegrijpelijk, ja zelfs onverantwoord dat de restauratie van een monument met zulk een nonchalance en respectloosheid bejegend wordt.

Verder duiken er overal verspreid over het gebouw meerdere kleine en grote problemen op. De toegankelijkheid van de klokkentoren werd reeds geciteerd. Maar de globale bouwfysische tekortkomingen veroorzaakt door slijtage zijn divers. Wij stellen lekken in dakbedekking en goten vast, houtaantasting, verwerking in het metselwerk en scheuren in het fronton van de kerkgevel. In het interieur is gevolgschade door vochtdoorslag zichtbaar.

Het ware wenselijk om voor een goede instandhouding van het gebouw een weldoordacht restauratie- en onderhoudsplan te voorzien.

8.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Fig. 8.3 Kadasterplan en ligging Sint-Martinuskerk

De Sint-Martinuskerk ligt centraal op het geklasseerde dorpsplein van Moerzeke en mag terecht beschouwd worden als een parel van zijn omgeving. Het is een visuele baken in de landelijke omgeving van onze gemeente, in de nabijheid van het drukbezochte priester Poppe domein en het nabijgelegen kasteel. De talrijke oude huizen (voornamelijk beschermd) op het dorpsplein, verhogen nog de aantrekkelijkheid van onze dorpskern.

De kerk is goed bereikbaar, zowel voor de lokale bevolking als externe bezoekers. Een bushalte bevindt zich op wandelafstand van de kerk. De kleuter- en basisschool en de pastorie bevinden zich op wandelafstand.

Horecagelegenheden zijn in de onmiddellijke omgeving aanwezig. Parkeervoorzieningen zijn ruim voorradig in de nabijheid van het gebouw.

Fig. 8.4 Luchtfoto Sint-Martinuskerk

8.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

- Capaciteit: 300 stoelen + 200 plooiestoelen (reserve) + 60 zitplaatsen op zitbanken
- Eredienst:
 - Eucharistieviering op weekdays: 5 per jaar – 20 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens weekend: zaterdagavond (afw. met Sint-Jozef) – 120 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens hoogfeest: zaterdagavond (afw. met Sint-Jozef) – 150 bezoekers
 - Gebedsvieringen voor parochianen per jaar: geen
 - Speciale vieringen: Vormselviering
Eerstecomunieviering KOHa
 - Begrafenissen op jaarbasis: 28 (2015) – 18 (2016)
 - Huwelijken op jaarbasis: 7 (2015) – 5 (2016)
 - Doopvieringen op jaarbasis: 52 (2015) – 25 (2016)
 - Boete- en verzoeningsvieringen op jaarbasis: geen
 - Vieringen en bezinnings- en gebedsmomenten school: 6 vieringen KOHa

- Vieringen door andere geloofsgemeenschappen: geen
- Andere:
 - Thematische tentoonstellingen: geen
 - Occasionele tentoonstellingen: 1 per jaar
 - Concerten: 2 per jaar
- Toegankelijkheid:
 - Openingsuren van het kerkgebouw: gesloten – wel occasioneel
 - Aantal vrije bezoekers per dag: 10 als de kerk toegankelijk is
 - Toezicht: geen
 - Beveiliging van het kerkgebouw: geen – in onderzoek
- Ruim gemengd gebruik:
 - Religieus en cultureel/toeristisch: geen – niet van toepassing
 - Structureel en occasioneel gebruik: geen – niet van toepassing
 - Grootschalig en individueel: geen – niet van toepassing

8.4. Visie op toekomstig gebruik

8.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten

- In het pastorale plan voor de nieuwe parochie Hamme-Waasmunster blijft de kerk haar weekendviering behouden.
- De openingsuren van de kerk zijn voor verbetering vatbaar.
- Het beveiligingsniveau van de kerk is niet afgestemd op de aanwezige kunstcollectie.
- De kerk leent zich uitstekend tot cultureel medegebruik. Concerten, orgelrecitals, kooroptredens, eventueel spreekbeurten, tentoonstellingen, ... kunnen met de nodige eerbied en respect, passend binnen een kerkelijk kader, perfect in de kerk doorgaan.
- De erfgoedwaarde en de historische context van de zeer waardevolle kerkschat komt onvoldoende tot zijn recht.

8.4.2. Visie op het toekomstig gebruik

	2017-2020	2021-2025	2026-2030
Sint-Martinuskerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	kerk met volwaardige eredienstfunctie	kerk met volwaardige eredienstfunctie

Tabel 7 Toekomstperspectief Sint-Martinuskerk

- De kerk behoudt haar eredienstfunctie met een aanbod aan weekendvieringen, doopvieringen, eerstecommunieviering, vormselviering, huwelijken en begrafenissen.
- De kerk behoudt haar samenwerking met de school in het kader van schoolvieringen.

- De kerk behoudt haar samenwerking met organisaties in het kader van de organisatie van activiteiten die geen afbreuk doen aan de sereniteit van het kerkgebouw.
- De kerk wenst, in samenwerking met het gemeentebestuur, een visie uit te bouwen omtrent het promoten van het kerkgebouw als toeristische trekpleister in de deelgemeente.
- De kerk kan haar waardevolle kerkschat beter ontsluiten door het aanpassen van het beveiligingsniveau (met o.a. camerabewaking) van de kerk.

8.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik

- Conform de wetgeving op onroerend erfgoed moet een beheersplan opgemaakt worden waarin de uitbouw van de museumfunctie met zijn technische en functionele randvoorwaarden aanwezig is.
- Een weldoordacht restauratie- en onderhoudsplan is noodzakelijk voor het bewaren van dit erfgoed.
- In het kader van de toeristische uitbouw van de deelgemeente kan de kerk een centrale plaats krijgen.
- Facilitaire ruimtes (keuken, sanitair, kleedruimte, ...) dienen geoptimaliseerd en verder uitgebouwd te worden.

9. Sint-Pietersbandenkerk

9.1. Beschrijving van het gebouw

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 9.1 Sint-Pietersbandenkerk – buitenzijde

9.1.1. Identificatie en juridische context

Adres:	Marktplein – 9220 Hamme
Eigenaar:	Gemeente Hamme
Kadaster:	Hamme 2 ^{de} afd, sectie B, nr. B44

Oppervlakte volgens kadaster:	1517 m ² (gebouw)
Bouwjaar:	1740 - 1753
Bescherming:	inventaris bouwkundig erfgoed ID 85426 vaststelling als bouwkundig erfgoed sinds 05-10-2009 beschermd als monument sinds 12-04-1974
Statuut binnen het pastorale plan:	behoud van de eredienstfunctie

9.1.2. Cultuurhistorische waarde

Hamme kende een vrij vroege kerstening. De vermoedelijke schenking omstreeks 660 door Reinilde van Kontich, van het dorp Hamme aan de abdij van Lobbes, zal de kerstening bevorderd hebben. In de 7de-8ste eeuw stond er in Hamme vermoedelijk een houten kerkje, buiten het huidige centrum van de gemeente.

In de 9de eeuw werd een tweede kerkje gebouwd, op de plaats van het huidige kerkgebouw. In bronnen van 1135 wordt er al melding gemaakt van een stenen kerk. In een zegelbrief begiftigt de bisschop van Doornik de abdij van Lobbes met het patronaat van de kerk van het domein Hamme. Tot 1331, en zelfs nog later, stond de parochie onder toezicht van de landdeken van Waas. Dit kerkgebouw was opgetrokken in vroeg-romaanse stijl. Nadien volgt een ingewikkelde bouwgeschiedenis waarbij het kerkgebouw tijdens verschillende eeuwen deels verwoest werd door branden en onlusten maar telkens werd heropgebouwd, vergroot en verfraaid. De laatste grote verbouwing dateert van 1844-1845. De kerk was reeds in 1740-1753 volledig herbouwd maar te klein geworden. In 1844-1845 werd de kerk verlengd met drie traveeën aan de oostzijde, waardoor het koor, de sacristie en de berging eveneens heropgebouwd moesten worden. Tevens werden toen de nieuwe zijdeuren geïntegreerd.

Het interieur herbergt talrijk mobiliair en meubilair van hoge kwaliteit, in hoofdzaak uit de 17de en 19de eeuw, zowel in laatgotische als neogotische stijl. Vermeldenswaardig is beeldhouwwerk uit de 14de eeuw, het rijkelijk versierd edelsmeedwerk, de beide orgels (koororgel en monumentaal orgel die beiden in prima staat zijn) en heel wat precieus religieus textiel.

De georiënteerde classicistische kerk met laatgotische westtoren, ingeplant in het midden van het huidige Marktplaats, oorspronkelijk omgeven door een ovaal kerkhof, werd beschermd als monument bij KB van 12.04.1974 omwille van het algemeen belang. Als moederkerk van Hamme hangt ze onlosmakelijk samen met de geschiedenis van de gemeente. De rijke bouwgeschiedenis geeft aan dat de Hamse bevolking steeds begaan is geweest met haar moederkerk. Het aanwezige erfgoed in deze kerk bepaalt mee de waarde en de aantrekkingskracht van de kerk.

9.1.3. Architecturale mogelijkheden

De plattegrond van de kerk ontvouwt een driebeukige kerk van negen traveeën met ingebouwde westtoren op vierkant grondplan en koor van één travee met driesijdige sluiting, geflankeerd door een sacristie en een facilitaire ruimte voor verwarming, berging en sanitair.

De schikking van de stoelen in de centrale kerkruiimte zorgt voor voldoende interactie tussen de gelovigen en de voorganger. De kerkruiimte laat toe om verschillende sferen in de kerk te creëren waardoor gedifferentieerd gebruik mogelijk is (vb. aanbiddingsmomenten, schoolvieringen in hoogkoor, recepties, ...).

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

Fig. 9.2 Sint-Pietersbandenkerk – binnenzijde

De kerk is toegankelijk voor mensen met een beperking (vb. rolstoelen, ...) maar aparte sanitaire voorzieningen zijn voor hen niet voorhanden.

Via beperkte ingrepen zou het mogelijk zijn om in de kerk bepaalde ruimtes af te scheiden via het box-in-boxprincipe (vb. voor de realisatie van een doopkapel/weekkapel/...).

Uitbreidingen aan de buitenzijde lijken in eerste instantie niet mogelijk. Het gebouw wordt omgeven door parkeerplaatsen en een vrije ruimte voor het kerkgebouw. Aan de oostzijde loopt een straatje achter het kerkgebouw dat bijzonder nauw aansluit bij het gebouw.

9.1.4. Bouwfysische toestand

In 1979-1980 werd een grote restauratie van het interieur en exterieur van kerkgebouw beëindigd (plaatsen van vloerverwarming, herstellen glasramen, herstellen muren, dak en toren). Een nieuwe restauratie voor de vernieuwing van de centrale verwarming, het uitvoeren van gevelrenovatie en het stabiliseren van de dakstructuur werd onder leiding van ingenieur architect S. Van der Meersch (Hamme) afgerond in 2012.

Bijkomende controles van het dak geven aan dat de leestructuur bijzonder broos is wat voornamelijk aanleiding geeft tot breuk van de leien in de dakbedekking. Ook gevolgschade van vochtinsijpeling is merkbaar in de kerk (afbladeren van het plaasterwerk). Instandhouding van het gebouw is prioritair. De nodige fasering in restauratieplanning is hiervoor onontbeerlijk.

9.2. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Fig. 9.3 Kadasterplan en ligging Sint-Pietersbandenkerk

De kerk situeert zich op het Marktplain tussen de dekenij (nu pastorij) en het gemeentehuis, te midden van een omgeving met verschillende functies. De bereikbaarheid van de kerk is optimaal. Op het Marktplain zijn voldoende parkeerplaatsen aanwezig, een bushalte is op wandelafstand voorzien. Een ondergrondse parking wordt voorzien op wandelafstand in de Nieuwstraat en in de plannen voor het herwaarderen van het centrum wordt eveneens een parking onder het Marktplain voorzien.

Rondom de kerk bevinden zich naast heel wat woningen enkele horezaken, het gemeentehuis, de academie en een woonzorgcentrum. Op wandelafstand bevinden zich de

scholen van het basis- en secundair onderwijs. Fietsroutes van de toeristische dienst starten aan de kerk. De kerk is dagelijks geopend en wordt veelvuldig bezocht door passanten (toeristen, inwoners, ...). Op zaterdag vindt de wekelijkse markt plaats op het Marktplaats, een moment waarop de kerk heel wat bezoekers telt.

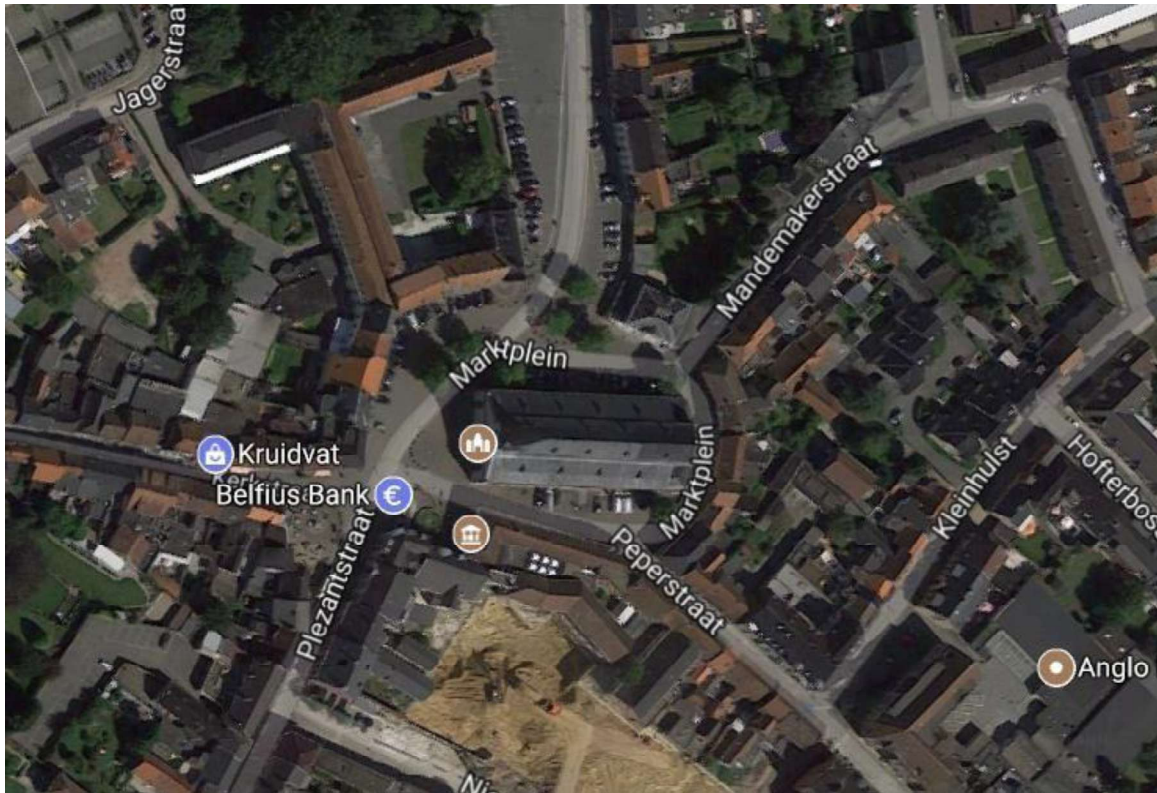

Fig. 9.4 Luchtfoto Sint-Pietersbandenkerk

De toren van de kerk maakt deel uit van de skyline van Hamme. Het kerkgebouw is prominent aanwezig maar haar fysieke aanwezigheid vermindert bij het vervangen van oudere eengezinswoningen door meergezinswoningen (appartementen) in het centrum van de gemeente.

9.3. Beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie

- Capaciteit: 350 stoelen (volledig benut op piekmomenten), uitbreidbaar tot 800 stoelen of uitbreidbaar met stoelen en staanplaatsen tot 1.100 plaatsen
- Eredienst:
 - Eucharistieviering op weekdays: maandag – 25-30 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens weekend: zaterdagavond – 150-200 bezoekers
 - Eucharistieviering tijdens hoogfeest: op vooravond – 200-250 bezoekers
 - Gebedsvieringen voor parochianen per jaar: wekelijks op donderdagavond

- maandelijks op dinsdagnm
 - Allerheiligen (overledenen)
 - Goede Vrijdag (Kruisweg)
 - Nieuwjaarsdag – 01/01 (afw. H.-Hart)
 - Te Deum Nat. Feestdag– 21/07
 - Vormselviering
 - Eerstecommunieviering
 - Kermismaandag – augustus
 - Kermismaandag - september
 - Herdenking WO I en WO II – 11/11
 - Te Deum Koningsdag – 15/11
 - Sint-Barbara (brandweer) – 4/12
 - Begrafenissen op jaarbasis: 25 (2016)
 - Huwelijken op jaarbasis: 1 (2016) – 10 (2017)
 - Doopvieringen op jaarbasis: 5 doopzondagen
 - Boete- en verzoeningsvieringen op jaarbasis: wekelijks op donderdagavond
 - Vieringen en bezinnings- en gebedsmomenten school:
 - 3 à 4 vieringen KOHa Sint-Pieter
 - 3 à 4 vieringen KOHa H.-Hart
 - 2 à 3 vieringen KOHa Sint-Jozef met 15-tal aparte klasbezinningsmomenten in de week voor Allerheiligen
 - Vieringen door andere geloofsgemeenschappen: geen
 - Andere:
 - Thematentoonstellingen: 1 per jaar
 - Occasionele tentoonstellingen: mogelijk op aanvraag
 - Concerten: 2 à 3 per jaar
 - Toegankelijkheid:
 - Openingsuren van het kerkgebouw: 08.00 u – 18.00 u (ma-za)
10.00 u – 16.30 u (zo)
 - Aantal vrije bezoekers per dag: 40-50
 - Toezicht: geen volwaardige permanentie
 - Beveiliging van het kerkgebouw: alarminstallatie – geen camera's
 - Ruim gemengd gebruik:
 - Religieus en cultureel/toeristisch:

Het kerkgebouw wordt gebruikt voor religieuze activiteiten (vb. vastenbezinningen door externe sprekers, catechesemomenten voor ouders en kandidaatvormelingen, repetities van het parochiaal zangkoor, ...). Daarnaast is de kerk opgenomen in de toeristische brochure van de gemeente Hamme en kan de kerk individueel of in groep bezocht worden onder leiding van een gids.
 - Structureel en occasioneel gebruik:

Gedurende het schooljaar wordt de kerk tijdens wekdagen structureel gebruikt door de gemeentelijke academie voor Muziek, Woord en Dans. De orgellessen van de academie gaan door in de kerk, die naast 2 orgels ook een

piano, klavecimbel en harmonium huisvest. De frequentie van de lessen is intensief na de schooluren.

De basisschool en het secundair onderwijs gebruiken de kerk structureel in het kader van hun godsdienstlessen. Tevens worden acties in het kader van Broederlijk Delen en Welzijnszorg in de kerk structureel onderbouwd door het secundair onderwijs van het vrije net.

Occasioneel is er een concert, voordracht, ... en worden examenmomenten voor instrumenten afgenomen in de kerk.

- Grootschalig en individueel:

In 2017 werd de Mattheüspassie uitgevoerd in de kerk. Deze grootschalige activiteit trok 800 belangstellenden. Anderzijds is de kerk een rustpunt in de gemeente waarbij heel wat mensen de kerk binnenkomen om een intentie te noteren in het intentieboek, een kaarsje aan te steken, ...

9.4. Visie op toekomstig gebruik

9.4.1. Knelpunten, potenties en aandachtspunten

- De Sint-Pietersbandenkerk krijgt de functie van 'parochiekerk' in de te vormen parochie Hamme-Waasmunster. Dit betekent concreet dat het volledige aanbod van alle sacramentele vieringen zal doorgaan in deze kerk.
- De kerk biedt voor de nabijgelegen scholen een unieke ruimte om zinvol én christelijk geïnspireerd te kunnen vieren met kinderen en jongeren.
- De kerk is dagelijks geopend en wordt frequent bezocht door parochianen en toeristen. Het kerkbestuur kiest er bewust voor om lid te zijn van 'Open kerken'.
- De kerk wordt uitstekend onderhouden door vrijwilligers, wat een meerwaarde maar ook een aandachtspunt is.
- De ligging en de erfgoedwaarde van de kerk laat toe om het gebouw een grotere toeristische impuls te geven.
- De kerk beschikt over een waardevolle kunstschat die onvoldoende ontsloten wordt.
- De kerk stelt zich open voor cultureel-pedagogisch medegebruik door klavierlessen op orgel, piano, klavecimbel en harmonium. Daarnaast wordt de kerk gebruikt in het kader van de godsdienstlessen door het basisonderwijs en het secundair onderwijs.
- De kerk leent zich uitstekend tot de organisatie van concerten en tentoonstellingen.
- Sanitaire en ondersteunde voorzieningen zijn onvoldoende uitgebouwd om een gemengd gebruik van de kerk toe te laten.
- Het beveiligingsniveau van de kerk is onvoldoende afgestemd om de huidige collectie beter te ontsluiten voor het grote publiek.
- Er is geen permanentie voor bezoekers.

9.4.2. Visie op het toekomstig gebruik

	2017-2020	2021-2025	2026-2030
Sint-Pietersbandenkerk	Parochiekerk met volwaardige eredienstfunctie	Parochiekerk met volwaardige eredienstfunctie	Parochiekerk met volwaardige eredienstfunctie

Tabel 8 Toekomstperspectief Sint-Pietersbandenkerk

- De kerk behoudt haar volwaardige eredienstfunctie als dé parochiekerk van de nieuw op te richten parochie 'Hamme-Waasmunster'.
- De kerk behoudt haar uitgebreide openingsuren/toegankelijkheid.
- De kerk kan een toeristische en culturele bovenlokale functie vervullen door een verdere toeristische ontsluiting van het kerkgebouw met bevoorrechte partners (vb. toeristische dienst gemeente Hamme, Herita, ...)
- De museale waarde van de kerk kan opgewaarderd worden door een betere ontsluiting van de kerkschatten.
- De kerk behoudt haar cultureel-pedagogische samenwerking met de gemeentelijke academie voor Muziek, Woord en Dans in het kader van de orgellessen en met de onderwijsinstellingen van het vrije net in het kader van hun godsdienstlessen.
- De kerk behoudt de samenwerking met het secundair onderwijs in haar realisaties van welzijnsacties (Broederlijk Delen en Welzijnszorg).
- Bij de uitbouw van de museale functie moet het beveiligingsniveau verhoogd worden.
- De kerk wil de mogelijkheden tot cultureel medegebruik verder optimaliseren (tentoonstellingen, concerten, ...).
- De structuur van de kerk laat de mogelijkheden tot box-in-boxprincipe (vb. doopkapel, weekkapel, ...) toe als opportuniteiten.

9.4.3. Plan van aanpak voor de realisatie van toekomstig gebruik

- Een beheersplan opmaken conform de onroerenderfgoedwetgeving is noodzakelijk. Prioritair hierbij zijn het vervangen van dakbedekking, de analyse van de verlichting op basis van een lichtstudie en de verdere uitbouw van de liturgische ruimte met doopkapel, weekkapel, museale functie en facilitaire ruimtes.
- Een weldoordacht restauratie- en onderhoudsplan is noodzakelijk voor het bewaren van dit erfgoed.
- In september 2017 start reeds de inventarisatie van het roerend erfgoed van het kerkgebouw i.s.m. het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

10. Conclusie

Dit kerkenbeleidsplan heeft getracht om een antwoord te bieden op de conceptnota “Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk” van de toenmalige Vlaamse minister van Binnenlands Bestuur Geert Bourgeois uit 2011. Op basis van het hertekende parochielandschap binnen het bisdom Gent en een pastorale analyse binnen de ‘nieuwe parochie’ ‘Hamme-Waasmunster’, toegelicht door deken Raf Vermeulen op 23 juni 2016 aan alle betrokkenen, kan men enkel vaststellen dat niet alle kerkgebouwen binnen deze ‘nieuwe parochie’ op termijn nog nodig zullen zijn voor de eredienst.

Op het grondgebied van de gemeente Hamme ziet het toekomstperspectief voor elk kerkgebouw er als volgt uit:

	2017-2020	2021-2025	2026-2030
Heilige Familiekerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	‘Tussentijd’ - nevenbestemming in de ruimte	herbestemming
Heilig Hartkerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	nevenbestemming in ruimte	nevenbestemming in ruimte
O.L.V.-Hulp der Christenenkerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	‘Tussentijd’ – nevenbestemming in tijd	herbestemming
Sint-Annakerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	‘Tussentijd’ – nevenbestemming in de tijd	herbestemming
Sint-Jozefkerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	‘Tussentijd’ - nevenbestemming in de tijd	herbestemming
Sint-Martinuskerk	kerk met volwaardige eredienstfunctie	kerk met volwaardige eredienstfunctie	kerk met volwaardige eredienstfunctie
Sint-Pietersbandenkerk	parochiekerk met volwaardige eredienstfunctie	parochiekerk met volwaardige eredienstfunctie	parochiekerk met volwaardige eredienstfunctie

Tabel 9 Toekomstperspectief kerken gemeente Hamme

Vanzelfsprekend is dit kerkenbeleidsplan maar een aanzet tot het voeren van een beleid dat dit kerkelijk onroerend en roerend erfgoed valoriseert. Gedegen beheersplannen zijn van essentieel belang om deze gebouwen voor de komende generaties een meerwaarde te kunnen laten zijn. Het vereist dat kerkbesturen met een open blik naar de toekomst durven kijken en zich laten inspireren door schoolvoorbeelden uit ons land of het buitenland. Deze opdracht is een opdracht die niet morgen start ... maar is een uitdaging die vandaag begint.

Het centraal kerkbestuur Hamme wil hierbij een inspirerende rol blijven spelen. Als katalysator van al deze projecten wil ze de kerkbesturen en andere actoren bijstaan in hun zoektocht naar een zinvolle invulling van hun kerkgebouw.

11. Bibliografie

Voor de samenstelling van dit kerkenbeleidsplan werd dankbaar gebruik gemaakt van

- Informatie aangereikt door de verschillende kerkfabrieken van de gemeente Hamme
- Informatie aangereikt uit het kerkenbeleidsplan van Sint-Niklaas
- www.crkc.be/databank-parochiekerken
- <https://inventaris.onroenderfgoed.be>
- www.kerkeninvlaanderen.be
- www.cadgis.be
- www.google.be/maps
- www.hamme.be
- <https://www.kerknet.be>

12. Addendum bij kerkenbeleidsplan Hamme

Naar aanleiding van recente wijzigingen binnen het bestuursorgaan van het Centraal Kerkbestuur en de start van een nieuwe beleidsperiode met een nieuwe bestuursploeg binnen het Lokaal Bestuur van Hamme, is besloten het huidige kerkenbeleidsplan te bekrachtigen en binnen een vastgesteld traject van een jaar te actualiseren. Dit plan biedt de nodige stabiliteit en heeft zijn waarde reeds bewezen in het bevorderen van positieve ontwikkelingen rond de Heilige Familiekerk.

Hoewel de samenwerking tussen het Lokaal Bestuur, kerkfabrieken en het Centraal Kerkbestuur tijdens de voorgaande beleidsperiode uitdagingen kende, staat een toekomstbestendig en degelijk kerkenbeleidsplan dat gedragen wordt door alle actoren nu hoog op de agenda. Dit maakt dat er banden moeten worden opgebouwd en een traject moet worden aangegaan om vanuit een constructieve samenwerking tot een breed ondersteund kerkenbeleid te komen.

Wij streven naar een intensieve samenwerking met alle relevante belanghebbenden, waaronder kerkfabrieken, het Centraal Kerkbestuur, het Lokaal Bestuur van Hamme, lokale verenigingen, ondernemers en inwoners. Wij beroepen ons op de competentie en ondersteuning van de Intergemeentelijke Onroerend Erfgoed Dienst (IOED) om ons hierbij te begeleiden. De input die voortvloeit uit het samenwerkingstraject zal geïntegreerd worden in een bijgewerkt en toekomstbestendig kerkenbeleid dat een solide basis biedt voor verdere groei, behoud en ontwikkeling.